



**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'Educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

Reivindiquem la dansa i l'expressió corporal: una proposta per a l'educació infantil

M^a del Mar Cazorla Coll

Grau d'Educació Infantil

Any acadèmic 2015-2016

DNI de l'alumne:43225596V

Treball tutelat per Jaime Cantalops Ramón

Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació	Autor		Tutor	
	Sí	No	Sí	No
	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Paraules clau del treball:

Expressió corporal, dansa, música, educació/educació infantil, innovació i creativitat.

Resum

La idea inicial que tinc del meu treball de fi de grau, parteix de l'observació que he fet al llarg dels quatre anys de carrera i on he arribat a la conclusió de la necessitat que tenen els infants avui en dia d'expressar les seves emocions, treballar lliurement i de manera creativa a través de nous mètodes i deixant de banda els mètodes i l'educació tradicional. La meua intenció és transmetre el que els infants demanen ocasionalment. Si ens fixem en les escoles d'avui en dia, la majoria dels infants desitgen que arribi l'hora del pati, l'hora d'educació física o bé de psicomotricitat, ja que és són els únics petits moments on els infants poden alliberar tensions, córrer, saltar, expressar-se de manera lliure i motriu, parlar, realitzar jocs motrius i cooperatius al mateix temps, entre d'altres. Però el que ocorre és que després d'aquestes estones d'esbarjo, arriba el moment de tornar de cop i volta a l'aula, asseure a la cadira i estar tranquils i en silenci mentre fem les tasques corresponents. Sense cap dubte m'assembla la principal mancança que hi ha a la majoria de les escoles en l'actualitat. Com a conseqüència d'aquest canvi tan brusc que sofreixen els infants, de manera repetida escoltem comentaris de les mestres on intenten explicar als pares que el seu fill és un nen "mogut", "hiperactiu" o que "li costa molt concentrar-se", etc. i la realitat des del meu punt de vista, és que en molts de casos aquests comentaris serien suprimits si es realitzessin més activitats d'expressió corporal, dansa i es treballés la música des de que els infants comencen l'escola, ja que entre d'altres, serveixen com a pont entre els moments on l'infant està actiu com al pati i els moments on l'infant ha d'estar tranquil dins l'aula.

D'aquesta manera, consider que les arts formen part de les intel·ligències múltiples, per tant el meu objectiu és donar importància i evidències de la dansa, la música i l'expressió corporal com una eina pedagògica que hauria de ser present a les aules des dels inicis de l'escolarització dels més petits,duent a terme una part més teòrica i una part més pràctica amb infants. Dit això, el meu treball inclourà una primera part teòrica on apareixerà la veu d'autors que defensen la dansa, la música i l'expressió corporal dins les aules i els beneficis que això els hi aportarà als infants, a més d'incloure tècniques, espais i materials que podem usar, i en segon lloc apareixerà una part pràctica on es veuran reflectides les sessions i diferents activitats que m'agradaria dur a terme

amb els infants amb els quals duc a terme les meves pràctiques, per tal de mostrar evidències de la part pedagògica que inclou la dansa.

Amb això, vull demostrar que cal deixar de banda la concepció de que la dansa no és res més que “dansa clàssica”, sinó que és un tipus d’art on es treballa entre d’altres la relaxació, els sentiments, el propi cos, la música, el ritme, la coordinació, la improvisació, l’esperit positiu, la confiança d’un mateix, l’autonomia, la cooperació i sobretot, un exercici eficaç i saludable.

Paraules clau

Expressió corporal, dansa, música, educació/Educació infantil, innovació i creativitat.

Summary

My main idea for the final year Project arises from the observations that I have made throughout these four year and which have driven me to the conclusion that the children of today have the need to express their emotions and work freely and creatively applying new methods and leaving behind traditional ones. My major aim is to transmit what children occasionally ask for. If we analyze modern educational systems, most students long for recess, physical education or any other psychomotor activity due to the fact that it is then when children can release tensions, run, jump, etc. Meaning they are able to show themselves willingly, talk and play motor and cooperative games at the same time. However, after these moments of pleasure it is time to go back into a classroom, have a sit and be calm and quiet while carrying out their assigned work. In my opinion, this is without a doubt the main deficiency there is in the schools of present. As a consequence of this dramatic change children live constantly, it is common to hear observations where teachers try to explain to the child's tutor that the student is rather hyperactive or has a hard time concentrating. I strongly believe that the majority of these judgments would disappear if activities of related to body language and dance were carried out. Likewise, working with music from the day children begin school because it would serve as a junction between the moments where the student is active, such as during their break and those where they must remain calm inside the classroom.

Thus, I believe that arts are part of the multiple intelligences and, therefore, my main goal is to give evidence and importance to dance, music and body language as a teaching engine that would have to be present in classrooms from the begging of children's schooling conducting to both a theoretical and a practical part. That being said, my project will include a first part, which will be theory and where we will find the main authors that defend dance, music and body language inside classrooms as well as the benefits these drag along. It will also contain techniques, spaces and material which could be used. On the other hand, there will be a more practical part where I wish to demonstrate the sessions and different activities that I would like to carry out with children with whom I perform my practices with the intention of showing the clear evidences that teaching involves dance.

In conclusion, I would like to prove that we must leave aside the idea that sustains that dance is nothing other than 'classic dance' and rather adopt the concept that dance is a type of art where, relaxation, feelings, music, rhythm, coordination, improvisation, positive spirit, self-confidence, autonomy and cooperation amongst others is developed as well as an effective and healthy exercise.

Keywords:

Body language, dance, music, education / Infant, innovation and creativity.

Índex

1.	Introducció	pàgs. 8-9
2.	Marc teòric	pàgs. 10-21
	2.1 Què és la dansa?	pàgs. 10-11
	2.2 Relació de la dansa i l'educació infantil	pàgs. 11-14
	2.3 La dansa i l'expressió corporal a educació infanti	pàgs. 14-16
	2.4 La música a educació infantil	pàgs. 16-18
	2.5 Estat de la qüestió	pàgs. 19-21
3.	Pràctica amb dansa i música. Proposta didàctica	pàgs. 22-51
	3.1 Justificació	pàgs. 22-23
	3.2 Objectius generals	pàgs. 23-24
	3.3 Context	pàgs. 24-27
	3.4 Metodologia general	pàgs. 27-28
	3.5 Temporització	pàgs. 28-29
	3.6. Les sessions	pàgs. 29-51
	3.6.1 Primera sessió:	
	El nostre primer contacte amb la dansa	pàgs. 30-37
	3.6.2 Segona sessió: Les teles recorren el nostre cos	pàgs. 37-43
	3.6.3 Tercera sessió: I tu, pots convertir-te en un animal?	pàgs. 43-47
	3.6.4 Quarta sessió: Coneixem danses de diferents països!	pàgs. 47-51
4.	Conclusions	pàgs. 52-57
5.	Referències bibliogràfiques	pàgs. 55-57

1.Introducció

El meu treball de fi de grau parteix de la necessitat sentida que he pogut observar al llarg dels quatre anys de carrera, sobretot a partir d'una observació realitzada a les pràctiques dutes a terme tant al primer cicle com al segon cicle d'educació infantil. Una observació on les conductes i els comportaments dels infants són guiats, estereotipats i tradicionals. No hi ha cap tipus de lògica quan parlem d'infants autònoms, independents, creatius, etc. si ens limitem a tenir-los asseguts a les cadires fent feinetes i ens centrem explícitament en el desenvolupament cognitiu, si més no crec que ha arribat el moment d'apropar tot el que parlem en la teoria a la realitat i una de les millors maneres de fer-ho consider que és duent a terme aprenentatges globals a través de la música i la dansa.

En el meu cas, des de que tinc tres anys estic amb contacte dins el món de la dansa i puc afirmar les aportacions i les facilitats que m'ha donat la dansa en el meu dia a dia des de fa molts d'anys. Tot i que per a mi és un estil de viure, avui en dia puc observar en les meves alumnes la satisfacció i les ganes de superar-se a si mateixes dia rere dia i la seva felicitat de deixar-se en dur i no pensar en res més durant un temps determinat. Per tant, consider que treballar la dansa als centres infantils és imprescindible ja que d'aquesta manera els infants treballen en equip, milloren la seva forma física, coneixen el seu propi cos, treballen la memòria auditiva, adquireixen seguretat en ells mateixos, treballen l'expressió corporal, corregeixen les possibles males postures, aprenen a ser constants i milloren la seva coordinació i el seu esperit, tant crític com creatiu.

A continuació detallaré els principals objectius que m'agradaria assolir al llarg d'aquest treball tenint en compte tant el contingut teòric com el pràctic:

- Conscienciar a la societat sobre la falta d'aprenentatges motrius i lúdics que hi ha a les escoles d'avui en dia.
- Apropar i introduir la dansa dins l'àmbit educatiu infantil a través de la dansa, el moviment, l'expressió, el joc i les emocions.
- Reclamar a les escoles els recursos materials, espacials i humans necessaris per dur a terme una bona pràctica educativa basada en l'expressió corporal.

Finalment, per tal d'acabar aquesta petita introducció m'agradaria dir que aquest treball consta principalment de tres punts claus. En primer lloc un punt teòric on fem referència a diferents autors que defenses la dansa i la música a les escoles, un apropament al què és la dansa i què aporta aquesta als infants i també inclou un apartat on ens centrem en

conèixer aquest tema avui en dia i les actuals propostes que es duen a terme. En segon lloc, tindrem una proposta didàctica on duré a terme quatre sessions amb infants de quatre i cinc anys per tal d'introduir-los dins el món artístic de la música i la dansa on tractarem una primera classe on veuran en mi la figura d'una ballarina per tal d'engrescar-los, després treballarem amb teles i a les dues darreres sessions tractarem els animals i les danses de diferents llocs del món. En tercer lloc i per acabar, basant-me en la recerca teòrica i en les avaluacions de les sessions pràctiques, extrauré una sèrie de conclusions on podrem concloure el treball d'alguna manera i avaluar la proposta duta a terme.

Vull concloure aquesta petita introducció donant la importància que es mereix a la dansa, però sobretot destacant que la base fonamental de qualsevol disciplina o art és fer allò que ens agrada i que ens omple, dedicar-hi esforç i tenir ganes i il·lusió. Sentir el que fem per tal d'arribar enfora i lluitar pel que volem.

Tal i com diu la gran ballarina Marta Graham: "Els grans ballarins no són genials per la seva tècnica. Són genials per la seva passió".

2. Marc teòric

2.1 Què és la dansa?

M'agradaria començar el meu treball de fi de grau amb les paraules dels ballarins de l'estudi de Dansa Rosa Mari González i Carme Gatell (Barcelona) amb qui vaig tenir l'oportunitat de compartir diverses sessions, i els quals defensen la dansa com una part fonamental de la nostra vida, ja que la dansa no és sols aprendre les tècniques, també és entendre-la, sentir-la i estimar-la. La dansa és allò que volem transmetre. Cada un de nosaltres podem trobar la nostra pròpia manera d'expressar-nos de manera divertida, i també alhora inculcant disciplina i constància, necessàries per treure el màxim de les nostres possibilitats. Per tant, la dansa és un art en el qual el cos és l'instrument d'expressió.

La dansa és una de les tres arts escèniques que existeixen des de fa molts d'anys, juntament amb el teatre i la música, però per poder definir-la, cal tenir en compte una sèrie de factors: socials, culturals i artístics, i mai no oblidar que hi ha un ventall molt ampli de diferents tipus de danses: danses tradicionals, danses urbanes, balls de saló, dansa clàssica, dansa clàssica espanyola (flamenc), dansa del ventre, dansa contemporània...entre moltes altres. Si més no, les danses normalment no neixen de manera espontània, sinó que són fruit d'una cultura i uns valors concrets.

És imprescindible parlar de moviment quan ens referim a qualsevol tipus de dansa, i al mateix temps saber quins són els cinc elements claus que s'interrelacionen per transmetre un missatge artístic: ritme (música), expressió corporal (comunicació i cos), moviment, espai, color (sentiments). Més endavant apareixeran novament aquests cinc factors i hi entrarem amb una mica més de detall.

Podem parlar de dansa participativa, social, individual o representada per a una audiència, amb moviments que no duen cap missatge implícit com passa a la majoria dels balls europeus, o bé pot tenir moviments i gestos implícits carregats de significats com passa amb les danses asiàtiques. Però m'agradaria destacar que totes les danses, siguin africanes, asiàtiques o europees, transmeten idees, emocions, sentiments o contenen una història, i els gestos i l'expressió de tot el cos hi juguen un paper important.

“La dansa és la creació del cos humà d'una impressió o idea captades per l'esperit, perquè qualsevol moviment normalment va acompanyat d'un”. (Robinson, 1992, p. 6).

“La dansa és la més humana de les arts [...] és un art viu: el joc infinitament variat de línies, de formes i de forces, de direccions i de velocitats, transcorre durant la realització de perfectes equilibris estructurals que obeeixen, tant a les lleis de la biologia com a les ordenacions de l'estètica.”

(Bougart, 1964, p. 5)

2.2 Relació de la dansa i l'educació infantil

En aquest apartat m'agradaria centrar-me en els principals continguts que cal treballar sobre la dansa a educació infantil, i per fer-ho d'una forma més senzilla els classificarem de manera general i tenint en compte els aspectes que considero que són imprescindibles adquirir des de petits:

1) Tipus de danses

Des del meu punt de vista, l'escola és un lloc magnífic per aprendre diferents tipus de danses degut a la diversitat cultural que trobem avui en dia a les nostres aules. El joc és present en el dia a dia dels més petits i la millor manera que hi ha per començar a ballar, és jugant. D'aquesta manera aconseguirem que els infants s'ho passin d'allò més bé i que considerin la dansa com una sortida a la necessitat que tenen de moviment, expressant els seus sentiments i les seves emocions de manera global.

Willems (1998) considera que les principals danses que podem aprendre a l'escola com aprenentatge de la cultura que ens envolta són les següents: d'una banda les danses folklòriques, ètniques o africanes; i d'altra banda les danses tècniques, sobre les quals hi podem treballar les nocions, el coneixement de la música i els diferents estils, etc. Algunes d'aquestes són per exemple la dansa-jazz, la dansa moderna o contemporània, i tot això sempre relacionat amb la dansa clàssica (ballet)¹. Cal destacar que a l'escola també es pot treballar la dansa clàssica, ja que està implícita a qualsevol tipus de dansa al qual ens puguem referir, però l'objectiu no és que ho facin correctament ni amb una tècnica adequada, ja que quan els infants són tan petits és convenient que observin i vagin aprenent a poc a poc adoptant la postura de la mestra.

2) Espai

García (1997, p. 85) ens explica el següent: "No hi ha cap dubte que tota acció motriu té lloc en l'espai i el temps". D'acord amb aquesta idea, Sousa (1980, p. 60) considera la dansa com "un art de l'espai i del temps".

¹Ballet: Dansa escènica amb passos, salts i figures executats per ballarins segons un ordre establert. Un ballet és una peça musical composta especialment per a ser interpretada a través de la dansa.

García (1997) també ens parla i ens diferencia dos tipus d'espais necessaris per treballar la dansa a educació infantil: l'espai pròxim, que fa referència a l'àrea que envolta el cos i que pot ser explorada sense moure la base que ens sustenta i l'espai escènic, general o distant, que és l'àrea de la qual disposa el ballarí a l'hora de realitzar desplaçaments i per projectar els seus gestos.

És molt important per a un ballarí fer un bon ús de l'espai i projectar sempre la mirada fins al final del teatre, és a dir, cada un ha de tenir el seu propi espai i moure's en llibertat per tot l'escenari, sense oblidar la projecció de la mirada fins a la darrera fira de l'auditori.

3) Temps i ritme

Dins la dansa hi ha inclosa l'educació rítmica i segons García (1997, p. 106) "en l'educació rítmica no podem separar el temps del ritme. El temps, respecte al moviment, està relacionat amb la duració que implica realitzar una acció motriu; és a dir, la duració més curta, que ocupa menys temps, y la duració llarga, que suposa més temps". D'aquesta manera i respecte a la música, podem dir que el temps és la duració de cada una de les parts del compàs musical.

4) Relaxació i respiració

La relaxació és una part de l'estructura de les sessions molt important, ja que a l'hora de ballar els infants es senten alegres, contents i estan molt actius. Per aquest motiu, és aconsellable que quan es dona per finalitzada la sessió, es facin exercicis de relaxació per tal de descarregar l'energia acumulada en el nostre cos i per estirar els músculs i evitar qualsevol tipus de lesió.

D'altra banda, és tant important la relaxació com la respiració, ja que en moltes ocasions la respiració és un factor que ens ajuda a obtenir una major relaxació i a controlar el nostre cos. El fet de dominar aquest aspecte ens ajuda tant en la part principal d'una sessió, mentre estem ballant, com a la part final de relaxació.

5) Improvisació i creativitat

A Educació infantil es dóna molta importància a la improvisació i a la creativitat, més que als aspectes tècnics, ja que en aquestes edats la dansa és un mitjà per mostrar sentiments i emocions a través del nostre cos. En aquest aspecte, el professor és qui té la responsabilitat d'ensenyar als alumnes a viure noves formes de coordinar les parts del cos a un espai i un temps determinat i en relació als altres. En aquest moment apareix el desenvolupament de la creativitat, a través d'exercicis lliures i d'exploració, l'infant es deixa endur per la música i per allò que aquesta li transmet.

Referent a la fase d'exploració, García (1997, p. 140) diu el següent: "El punt de partida per a l'exploració pot ser una idea, un tema que tingui significat pels infants. Els temes que esproposinhan d'estar en coherència amb l'experiència de l'alumne i adaptats a les seves capacitats cognitives, afectives i motores. "

Respecte a la forma de treballar la dansa a l'escola, cal tenir en compte quatre elements curriculars:

1) Continguts

La dansa com a tal no apareix en el currículum d'educació infantil, però sí que hi ha una sèrie de continguts del currículum que es poden treballar a través de la dansa. A continuació els resumirem mitjançant una taula on podem diferenciar els continguts motrius i els no motrius:

CONTINGUTS MOTRIUS	CONTINGUTS NO MOTRIUS
Coneixement del propi cos	Desinhibició
Percepció espacial i temporal	Socialització i respecte als companys
Lateralitat	Desenvolupament de la creativitat
Coordinació i equilibri	Resolució de conflictes
Ritme	Valors
Exploració de les possibilitats i dels recursos expressius del propi cos a través de la dansa	Autoestima i confiança en si mateix

2) Metodologia

La metodologia que s'empra a educació infantil es basa en un aprenentatge real, vivencial i global, per això quan posem en pràctica la dansa, també desenvolupem les capacitats cognitives, afectives i socials. Tal i com diu García (1997, p.145):

"A l'ensenyança mitjançant la resolució de conflictes (aquest és el cas de les dansa-contes), els alumnes tenen un gran protagonisme. El moviment que sorgeix de la vivència, de l'experiència d'aprenentatge, està carregat de significat personal. Té el seu origen en la capacitat dels alumnes per tal de configurar sentiments i idees, a més de donar-li sentit a la realitat."

D'aquesta manera, per dur a terme sessions de dansa amb nins i nines d'infantil, normalment es segueix sempre una sèrie de propostes similars a l'hora d'aprendre a ballar.

García (1997) ens explica una sèrie de propostes que podem dur a terme a les sessions de dansa:

1. Començar sempre per coses senzilles i anar augmentant poc a poc la dificultat.

2. Animar als participants a expressar els seus sentiments i les seves emocions, per tal de fomentar la originalitat i la creativitat.
3. Realitzar les danses utilitzant sempre el joc com a mitjà per tal de facilitar l'aprenentatge.
4. Afegir elements motivadors, com per exemple diferents materials, disfresses, música, pintura, etc. per tal d'enriquir les sessions.
5. Cal tenir en compte la forma de preparar i fer les classes, el to de veu de la mestra, la implicació i la participació, els gestos, la postura corporal, etc.
6. Els temes que es tracten a la dansa han de tenir una certa relació amb el que els infants fan en el seu dia a dia a l'aula, per tal d'aconseguir una educació globalitzada.

3) Avaluació

A l'hora d'avaluar als infants, seria convenient emprar una avaluació qualitativa en la qual es donés importància al procés d'aprenentatge i als avanços que van fent i no només al resultat (López [et. al] 2004; 2006).

Alguns dels ítems amb els quals es podria basar l'avaluació de manera general són la creativitat, la originalitat, la percepció i el domini del temps i l'espai, la coordinació del propi cos i l'esforç. És important que l'avaluació sigui individualitzada i valorar a cada infant dins les seves possibilitats.

4) Materials

Respecte als materials, García (1997, p.130) ens diu que "Els objectius i els materials estimulen gran part del nostre moviment i, freqüentment, són emprats per iniciar, estendre i acompanyar els moviments. Els objectius es poden emprar de diferents formes: (a) com punts de suport per il·lustrar una idea; (b) com punts de suport entre companys; (c) com entorn apropiat per al ball; (d) com a decoració o complement del moviment; i, (e) com a punt de suport i de suspensió".

2.3 La dansa i l'expressió corporal a educació infantil

Veritablement resulta complicat descriure què és l'expressió corporal, ja que es tracta d'un concepte molt ampli que engloba una gran quantitat de pràctiques molt diferents. Arteaga (1997) defineix l'expressió corporal com "un procés d'exteriorització de lo més ocult de la nostra personalitat a través del cos." D'altra banda, Muñoz (2008) ho explica com aquella tècnica, que a través del cos, tracta d'interpretar les sensacions i els sentiments. En els dos casos les definicions venen a ser similars; es tracta d'expressar alguna cosa interna a través del nostre cos.

Quan parlem de dansa en general, englobem per norma general una sèrie de components citats anteriorment, com són la música, l'espai, el cos, la comunicació, els sentiments i el moviment, que ajuden als infants a obtenir un millor desenvolupament auditiu, sensorial, motriu i intel·lectual. Tal i com diu Castañer (2006), l'expressió corporal i la dansa són dos agents comunicatius molt important en el procés d'aprenentatge. Posseeixen una gran quantitat de valors pedagògics com per exemple una millora en les relacions i la comunicació del grup, el desenvolupament dels processos de socialització, el fet de no fomentar la competitivitat i sense cap dubte, el desenvolupament del gust artístic i la capacitat de creació.

Hugas i Batlle (1996) també són defensors de l'ensenyança de la dansa en l'àmbit escolar i afirma que el moviment i l'expressió corporal dedins de l'educació, poden ajudar a cobrir determinades funcions importants com la funció del coneixement personal i de l'entorn, el desenvolupament de la capacitat motriu, la funció lúdica, la funció de comunicació i relació, la funció expressiva i estètica i la funció cultural. Per això, considero que aquest tipus de pràctiques és molt enriquidor per a l'alumne i es creen situacions educatives en un context lúdic organitzat que condueixen a l'infant cap a la motivació i la creació, que no podem trobar a cap altre situació educativa.

Renobell (2009, p. 16) ens fa una sèrie d'aportacions de la dansa a l'escola que justifica el per què és imprescindible treballar amb els més petits aquest aspecte i ho classifica en tres blocs:

- I bloc

"És una possibilitat d'aprenentatge, comunicació i expressió a través de la pròpia vivència i l'experimentació."

"És facilitar, de forma paral·lela, el desenvolupament de continguts conceptuals, procedimentals, actitudinals, i valors i normes."

"És una possibilitat d'exterioritzar corporalment diverses sensacions, sentiments i emocions."

- II bloc

"És fomentar el desenvolupament de valors estètics i la capacitat creadora."

"És ajudar als processos de socialització i d'acceptació de la diversitat física, d'opinió i d'acció dedins el grup."

"És na manera de treballar la inclusió dins el grup, sobretot quan es donen situacions de rebuig o de no acceptació."

"És facilitar el tractament dels aspectes interculturals, d'integració i de cohesió social."

"És fomentar la coeducació."

- III bloc

"És proporcionar un marc educatiu fóra de l'habitual (aula ordinària) que permet recollir a l'alumnat en tota la seva globalitat."

"És provocar una situació d'aprenentatge diferent que permeti fer un diagnòstic sobre el grup i veure quina és la seva dinàmica. Es recull informació i s'obtenen dades de cada alumne i del grup en general, per tal de poder fer després una intervenció directa i resoldre els conflictes existents."

"És afavorir un tipus de pràctica no competitiu i que possibiliti el gust per treballar de manera col·lectiva."

"És una possibilitat per valorar els aspectes actitudinals de l'alumnat, afavorint la participació, el respecte, la col·laboració, l'autosuperació, etc."

2.4 La música a educació infantil

La música és quelcom que tothom coneix i sap a què ens referim quan en parlem, tot i això, definir la música no és fàcil. Segons el Diccionari d'Estudis Catalans (DIEC), "la música és un art que s'expressa mitjançant la combinació de sons, d'acord amb les lleis de la melodia, l'harmonia i el ritme". Tot i això, cal destacar que qualsevol manifestació artística, és també un producte cultural.

A partir del II Congrés de la UNESCO sobre Pedagogia Musical, que va ser celebrat l'any 1958 a Copenhague al qual varen assistir pedagogs importants com Dalcroze, Ward i Martenot entre d'altres, es va començar a valorar l'educació musical a l'escola. En aquest Congrés es van definir cinc ítems fonamentals:

1. El cant és un mitjà excel·lent per desenvolupar la capacitat lingüística dels infants.
2. La pràctica instrumental crea llaços afectius i cooperatius que potencien la integració de l'infant dins el grup.
3. L'activitat rítmica viscuda a través d'estímuls sonors afavoreix el desenvolupament fisiològic i motriu, així com també la memòria musical.
4. L'educació musical actua com a relaxació.
5. L'educació musical contribueix al desenvolupament de l'estètica i del bon gust.

D'aquesta manera cal destacar que l'educació musical és necessària que estigui integrada com una part fonamental del desenvolupament global dels infants, ja que igual que la dansa, contribueix a l'educació intel·lectual, corporal i emocional. Kodály assenyala que el so i la música són dos elements innats de l'home i que es presenten durant els primers

mesos de vida. Suzuki va més enllà i explica que els infants són sensibles als sons quan estan al ventre de la mare. Per tant, l'educació musical pot néixer quan l'infant està al ventre de la mare si aquesta canta o escolta música. Segons Magararriga i Busqué (1982: 9) "la música és important per a l'home des de que neix, perquè el so està al seu entorn i és de les primeres sensacions que rep. A partir d'aquestes sorgeix l'interès de tornar-les a sentir. En aquest moment caldria començar l'educació musical."

La música és un llenguatge amb el qual ens comuniquem i ens expressem. Segons Thayler (1968), els alumnes d'educació infantil han de desenvolupar les capacitats relacionades amb les primeres manifestacions de la comunicació i del llenguatge, i amb el descobriment sonor de l'entorn més proper en el qual viu, formar una imatge positiva i ajustada de si mateix i adquirir un cert grau d'autonomia personal. Per tant, la música en aquesta etapa ajuda al desenvolupament integral de les capacitats dels més petits, perquè el seu principal objectiu és el desenvolupament integral i el desenvolupament de la personalitat dels alumnes.

Pedagogs musicals com Kodály, Dalcroze o Willems, reivindiquen un reconeixement molt plausible de l'educació musical i aporten diverses reflexions sobre la importància de la música per transmetre valors i desenvolupar així les capacitats dels éssers humans. La metodologia proposada per aquests autors es caracteritza principalment per la implementació de mètodes d'aprenentatge actius. Aquest enfocament interactiu de l'educació musical és necessari per poder desenvolupar la sensibilitat dels nostres alumnes, ja que principalment utilitzen les habilitats emocionals.

L'Educació a través de la música ens permet treballar, expressar i interioritzar actituds, valors, sentiments, idees, etc. i, per tant, contribueix al desenvolupament integral de l'infant com he explicat més amunt. El que es pretén a l'hora de treballar la música és emprar-la com una eina que contribueixi a l'autoestima, a expressar emocions o sentiments i, a més, que pugui ajudar a conèixer-se a un mateix i als altres.

"La música, com ho avalen molts estudis científics, és una gran provocadora de viatges d'anada i tornada de les nostres neurones entre els dos hemisferis, ja que en ella s'hi troben elements rítmics amb patrons matemàtics, elements melòdics que potencien l'emotivitat, la paraula associada a un ritme i a una melodia en les cançons, la percepció auditiva, etc."(Godoy i Alsina, 2013: 47).

Dit això, considero que la presència de la música a l'Educació Infantil ha de ser entesa com un objecte de coneixement, com una finestra oberta a la percepció, com un estímul per a la producció creativa, com un mitjà d'expressió i de comunicació, com una font de

sensibilització musical i com una oportunitat per fer possible la cohesió de grup. Si més no, fer música a l'etapa de 0 a 6 anys potencia les tres dimensions que són necessàries pels músics: oïda, intèrpret i creador, mitjançant la percepció sonora, la cançó, el moviment i les produccions sonores.

M'agradaria citar les aportacions de Gardner, el qual assenyala:

"Tota educació musical bàsica, no s'ha de relacionar amb una "utilitat" de l'aprenentatge com per exemple, si algun dia els nostres fills voldran dedicar-se a la música, sinó amb quelcom més transcendental: un desenvolupament integral, una intel·ligència més que estimular i que ajudarà a les altres intel·ligències. Les intel·ligències treballen sempre en concert, i qualsevol paper adult mínimament complex implica la barreja d'algunes d'elles". (Gardner, 1995, citat per Akoschky [et al.] 2008: 29)

Des d'una altra perspectiva, Murray Schafer (1996)² afirma que la importància d'ensenyar música en els nens i nenes radica en la possibilitat de formar una generació que recuperi la capacitat de reconèixer i gaudir dels sons de l'entorn. A més a més, que puguin ser capaços de crear música amb ells. Assenyala que s'ha d'aprendre música amb llibertat creativa. En primer lloc, per tal d'ensenyar música, s'ha de donar la possibilitat d'aprendre a descobrir el paisatge sonor del món i escoltar tots els sons de l'entorn, en segon lloc, permetre que descobreixin el potencial creatiu que cadascú té per fer la seva pròpia música, i en tercer lloc, fer del seu aprenentatge una experiència multi sensorial. En definitiva, segons Victoria (2001: 204), una bona orientació en el procés d'ensenyament-aprenentatge de la música contribueix a millorar una sèrie d'aspectes:

Capacitat d'escolta	Capacitat de concentració
Capacitat d'abstracció	Capacitat d'expressió
Autoestima	Responsabilitat
Disciplina	Respecte
Socialització	Actitud creativa

Finalment, segons Arguedas (2004: 111) "pels nens i nenes, la música és sinònim de joc, moviment, alegria i emocions". Aquesta mateixa autora afirma que l'expressió musical té com a propòsit comunicar i transmetre emocions i estats d'ànim a través dels sons.

²Murray Schafer: Reconegut pel seu «Projecte del Paisatge Musical del Món».

2.5 Estat de la qüestió

Actualment són de cada vegada més les escoles tant d'infantil com de primari que posen en marxa projectes relacionats amb la música i la dansa. La música fa anys que apareix com una especialitat present a l'horari dels infants, però la dansa de moment no hi apareix, tot i que espero que en un futur puguem gaudir de la dansa i l'expressió corporal com una especialitat obligatòria com l'anglès i la música.

Cal destacar els avanços que s'estan fent durant els darrers anys a Europa en quant a l'educació, i tot i que a Espanya aquests progressos són més lents i menys notables, també s'intenta lluitar per una millor educació dels infants i futurs ciutadans del nostre món. Si més no, la dansa no és tan present com la música, però confio que en un futur ho serà, sobretot degut a les necessitats de moviment que reclamen els infants a les escoles.

A les escoles encara no podem parlar d'un programa de dansa com a tal, però sí que hi ha escoles on s'introdueixen aquests tipus de programes amb molta precaució. En el nostre país el fet d'instaurar programes de dansa a les escoles encara es troba en la fase experimental i de cada vegada són més els centres que aposten pel moviment en els infants.

Raubert, B. (2012) fa una crítica de dansa al diari *Avui* i ens explica que en la primera fase experimental, fruit de la motivació particular d'una companyia de dansa amb una coneguda faceta dirigida al públic infantil, els sondejos varen demostrar la importància de l'acceptació i la validesa del concepte de «dansa a les escoles». Després de rebre informació i convidar centres de dansa a les escoles, des del centre se n'adonen dels bons resultats que s'obtenen entre els infants i que mai no hi ha una fita on aturar-se dins les possibles aportacions de la dansa a l'escolaritat, perquè més enllà de tractar aquest art com un fet aïllat, existeix una indubtable possibilitat que es pot veure en qualsevol espectacle que té a veure amb el fet d'esborrar fronteres, una feina que la dansa contemporània s'ha encarregat de fer amb tossuderia, convertint-la així en una de les arts amb més ramificacions i evolucions de totes les arts escèniques.

"A les aules això es tradueix en la capacitat d'integrar totes les altres arts en un mateix exercici: música, plàstica, videoart; i tot tipus de coneixements integrats al mateix temps: matemàtiques, física, llengua, biologia..."(Raubert; 2012)

Corren temps de canvis en relació a l'escola, l'educació, les formes de viure el dia a dia a les aules, etc. Per això cal repensar, tal i com s'està fent en alguns centres, el

protagonisme que donem al temps d'esbarjo, al temps de psicomotricitat i al temps d'introduir dansa i música, en definitiva; al temps de moviment.

Estem acostumats a una escola on hi ha un espai interior tancat (aules) on els infants es passen la major part del temps asseguts i acumulant energia, i un espai exterior que serveix per descarregar tota aquesta energia acumulada. Però aquests trenta minuts de descans i de descàrrega total, de cada vegada resulten més insignificants i per aquest motiu resulta necessari la implantació de la dansa i la música a les escoles.

Ara per ara, a diferents escoles de Mallorca com per exemple el CEIP de Pràctiques la dansa no apareix a cap planificació a nivell de centre, però hi ha mestres que en la seva aula duen a terme activitats relacionades amb la dansa, ja que consideren que és imprescindible pel desenvolupament dels infants. Ja que no hi ha cap espai adaptat per dur a terme aquest tipus de sessions, les mestres únicament disposen de la seva aula i el que fan es adaptar-la el màxim possible, enretirant les taules i les cadires i deixant un espai suficientment ampli perquè els infants es puguin moure amb total llibertat i gaudir de la música.

Diferents investigacions realitzades pel Departament de Psicologia Evolutiva i de l'Educació de la Universitat de València a l'any 2009 sobre la optimització en processos cognitius i la seva repercussió en l'aprenentatge de la dansa remarquen que en el nostre país, la dansa continua essent una petita part d'altres àrees (educació física i artística) en el currículum oficial de les escoles, sense arribar a ser una disciplina específica, tal i com ocorre en altres països com per exemple Canadà. Des de la recent publicació de la LOE hi ha hagut canvis en quant a la concepció del currículum, donant una gran importància a les competències bàsiques. Aquest fet va suposar una reformulació dels blocs de continguts, així com dels objectius i continguts, tot i això no s'ha arribat a considerar aquesta disciplina per arribar a incloure-la com un objectiu específic de l'ensenyança. D'aquesta manera, segueix formant part de les dues mateixes àrees, però en diferents blocs.

Cal destacar que dins l'àrea d'educació física sembla que hi hagi més continguts relacionats amb la dansa, degut a que el cos i el moviment són l'essència de l'educació física. Com a conseqüència, la dansa no està gaire present en el currículum de les ensenyances de règim general, però a més, les àrees de les quals és una petita part, no tenen assignades moltes hores al llarg de l'any (105 hores a cada un dels tres cicles de Primària, en contraposició a les matemàtiques que segons el cicle, se li adjudiquen entre 175 i 210 hores; o la llengua que varia entre 280 i 315 hores a l'any).

Per tant, recalco novament que no es pot dir que es dedica un temps significatiu actualment de l'educació dels infants, a la dansa. Indubtablement el plantejament educatiu actual encara ha de donar un gir radical perquè la dansa no es consideri secundària, sinó necessària.

Des d'un altre perspectiva, seria convenient també replantejar el perquè la dansa, o l'expressió corporal en general, està tan inhibida en els al·lots i valorar quines conseqüències té en el desenvolupament i l'evolució de la persona i a partir d'aquí, potenciar realment la seva presència a les escoles, probablement emprant altres fórmules més efectives (com per exemple la presència de professors de dansa especialitzats a les escoles).

María Gómez Rivadeneira, alumna d' Educació Infantil a la Universitat de Valladolid, el curs 2013/2014 va realitzar el seu Treball de Final de Grau: La dansa com un recurs pel coneixement de la música del món en educació infantil. En aquest treball fa una gran defensa sobre la utilització de les danses del món com un recurs per a l'aprenentatge de l'educació musical en l'etapa d'Educació Infantil i fa una proposta que es basa en una unitat didàctica on l'objectiu principal és conèixer la música i la dansa de diferents parts del món, així com recursos expressius pels alumnes introduint-los en el món de la dansa i afavorint la seva creativitat i el respecte per les diferents cultures.

Consider que és una llàstima que es quedi simplement en una proposta didàctica i no hagi pogut ser duta a la pràctica, de manera que en el següent apartat del meu treball explicaré la meva proposta sobre diferents sessions pràctiques i quins han estat els resultats i les diferents reaccions dels infants, ja que considero que és la part més important.

Acabaré aquest apartat amb les paraules d'alguns professionals, actuals defensors de la dansa a l'escola:

"El nen aprèn millor les diferents matèries a través de la Dansa." Clàudia Moreso, coreògrafa.

"La Dansa creativa m'ha funcionat molt bé; a partir d'un conte, una imatge, etc. creo una proposta de moviment. He notat un gran canvi en els nens." Paula Gutiérrez, mestra de primària.

"La Dansa ajuda a desenvolupar més fàcilment habilitats bàsiques com aprendre a escoltar o resoldre problemes, i contribueix a millorar l'aprenentatge." Helena Garrabou, mestra de Dansa.

3. Pràctica amb dansa i música.

Proposta didàctica

3.1 Justificació

Després d'haver fet una recerca teòrica sobre la importància i la necessitat d'incloure la dansa i la música a Educació infantil, ha arribat el moment de posar en pràctica amb infants una sèrie de sessions per tal d'introduir-los dins el món de la dansa i valorar quins són els resultats.

Les sessions les he dut a terme amb el meu grup d'infants de 4 anys (Estrelles de mar) del CEIP de Pràctiques, sobre qui en parlaré més endavant de manera més detallada.

M'agradaria destacar que aquest treball és un clar exemple per demostrar que els infants necessiten a la seva vida més motricitat, creativitat, emoció, moviment, etc. Com tots ja sabem, vivim en una societat accelerada on els infants viuen una jornada escolar (continuada o xapada) i a més i per si no és suficient, els horabaixes els omplim d'activitats extraescolars (música, natació, dansa, hípica...). Hauríem de ser conscients fins a quin punt resulta bo pels infants aquesta sobrecàrrega que porten al damunt. Amb la necessitat de moviment, emoció, motricitat que reclamo, no em refereixo en cap cas a aquesta sobrecàrrega i acceleració que pateixen els infants avui en dia que van d'un costat cap a l'altre, sense tenir temps per ells mateixos, temps per reflexionar, temps per descansar, temps de silenci, etc. sinó tot el contrari. Parlo de dur a terme certes activitats a les escoles i no tant a les activitats extraescolars. Si més no, la majoria dels estudis realitzats sobre el cos i el moviment, defensen que les hores del matí són les millors per dur a terme activitats motrius, mentre que a partir de l'hora de dinar el nostre cos va minvant i tenim menys energia i més cansament acumulat.

D'altra banda, consider que aquest treball de fi de grau seria incomplet si no hi hagués una part didàctica, és a dir, aquesta part pràctica on es podran veure les necessitats, les reaccions, les emocions dels infants quan tractem la dansa dins l'aula. Sóc partidària i conscient de la importància que té la fonamentació teòrica a l'hora de defensar un tema concret sigui el que sigui, però en aquest cas defenso més la idea de dur-ho a la pràctica i deixar que les accions parlin per si mateixes. En aquest cas concretament, i podria arriscar-me a dir que en la majoria de situacions amb infants, no basta formular hipòtesis i basar-te en la teoria, perquè són tant sorprenents els nins i les nines, que d'un moment a l'altre i sense adonar-te'n poden desfer-te totes les hipòtesis que tenies

plantejades i donar-te una nova visió molt més creativa i innovadora que el que realment ens explica la teoria.

A continuació explicaré en el següent apartat els principals objectius més generals que pretenc aconseguir jo i que els infants assoleixin en la mesura del que sigui possible al llarg de la proposta didàctica que inclou quatre sessions sobre dansa i música a l'aula de les Estrelles de mar.

3.2 Objectius generals

En referència als objectius generals que es pretenen assolir al llarg de les quatre sessions dutes a la pràctica amb infants m'agradaria destacar que són objectius bastant simples i generals, ja que com he dit anteriorment, en cap cas pretenc que els infants siguin uns experts músics ni els millors ballarins, sinó tot el contrari. És a dir, que els serveixi als infants com una via d'escapada a tot allò al qual estan acostumats i fugir del que és més tradicional.

No em centraré només en els objectius per part dels infants, sinó també en els meus propis objectius en aquest cas (objectius de la mestra), ja que consider que és important des d'un principi fixar uns objectius tant pels mestres com pels infants, d'aquesta manera al final el mestre podrà dur a terme una autoavaluació del seu treball. Fer una avaluació d'un mateix és des del meu punt de vista imprescindible quan parlem de docència, ja que cal saber quins han estat els punts més forts i més febles de la proposta, quins són els aspectes que cal millorar i els que han tingut bon resultat... per tal de millorar i anar elaborant propostes el més gratificant possible pels infants.

A grans trets el que pretenc és introduir als infants dins el món de la música i sobretot de la dansa perquè tinguin un primer contacte amb ella, descobrint així noves cultures, formes d'expressió i diferents moviments del propi cos.

Aquests objectius ens serviran com a guia en el procés d'ensenyança-aprenentatge dels infants al llarg de la proposta didàctica:

OBJECTIUS GENERALS ALUMNES	OBJECTIUS GENERALS MESTRA
Desenvolupar la capacitat d'expressió a través de la dansa	Transmetre confiança als infants
Conèixer la música de diferents cultures	Servir d'ajuda i de model per als infants,

del món	sempre que sigui necessari
Aprendre i descobrir les possibilitats de moviment que ens ofereix la música	Mostrar seguretat en si mateixa i mostrar-se oberta a canvis espontanis
Adquirir recursos corporals i gestuals	Dirigir les sessions i adaptar-les als infants i al seu ritme
Gaudir dels moviments del propi cos i conèixer-lo més.	Treballar la dansa per tal d'enganxar als infants de manera creativa
Desenvolupar la creativitat i potenciar la concentració del nin/a	Mostrar les nocions bàsiques de diferents tipus de danses i músiques
Millorar les relacions amb els companys i la confiança en si mateix i amb els altres	Treballar la dansa de diferents maneres atractives per als infants
Aproximació a la improvisació amb diferents ritmes de música	
Treballar la coordinació de braços, mans i cames	
Aprendre a moure's dins l'espai: consciència del cos en l'espai	

Aquests objectius són generals i cal dir que més endavant, quan tracti cada una de les sessions explicaré els objectius específics de cada activitat. Tot i això, esper que aneu agafant una idea general d'allò que pretenc treballar i els aspectes sobre els quals vull incidir; la música i la dansa a les aules d'Educació infantil.

Tot seguit faré la presentació del grup d'infants amb el qual duré a terme la part pràctica de la dansa i el context en el qual ens trobarem.

3.3 Context

En aquest apartat em centraré pràcticament en dos aspectes claus com són el grup d'infants amb el qual es faran les sessions i l'espai on durem a terme les diferents sessions. En primer lloc parlarem dels alumnes, per tal d'anar familiaritzant-nos i conèixer bé quines són les principals característiques d'aquest grup concret.

El meu grup d'infants són la classe de les *Estrelles de mar* del CEIP de Pràctiques i està format per vint-i-set infants amb edats compreses entre quatre i cinc anys. Pràcticament hi ha un any de diferència entre la més gran i la més petita de la classe, i òbviament es

nota la diferència en quant al nivell maduratiu dels diferents alumnes i la comprensió que tenen aquests. Pel que fa la procedència de les famílies, la majoria provenen de països llatinoamericans, tot i que també hi ha una gran quantitat de famílies espanyoles a l'aula de les estrelles de mar. Aquest fet fa que a la classe hi hagi una gran diversitat d'alumnes, però em sorprèn la manera que tenen de respectar-se els uns als altres i el sentiment d'estima que té el grup en general. Per això considero que és convenient, tal i com he explicat al marc teòric, que una de les sessions faci referència a la diversitat cultural, emprant músiques de diferents països. Cada un d'ells és diferent a l'hora d'aprendre, tenen diferents interessos i inquietuds, i com a conseqüència mostren diferents estils d'aprenentatge. Moltes maneres diferents d'interpretar el món que ens envolta, diferents colors de pell, cultures, tradicions, valors... i això és un reflex del que es trobaran els alumnes en un futur en el seu dia a dia, ja que la societat està constantment exposada a una diversitat absoluta. Tal i com esmenta Carbonell (2000:53): "A la societat i a les aules, s'hauria de viure la diversitat com el que és: un element bàsic de la relació humana, un element que ens enriqueix a tots. Des dels centres educatius s'ha de promoure un bon aprenentatge convivencial perquè en l'àmbit social aquests alumnes, futurs adults, es comportin correctament i aprofitin les grans possibilitats de la diversitat dels éssers humans."

Pel que fa al nivell econòmic de les famílies, fins fa uns anys sempre havia estat mitjà, inclús mitjà/alt. Però actualment, puc dir que el nivell econòmic de les famílies és mitjà/baix i la tipologia de les famílies està canviant de cada vegada més.

A la nostra classe hi ha dos casos d'alumnes amb necessitat educatives especials. El cas més especial és el de n'I. És un nin amb T.E.A; Trastorn de l'espectre Autista, tot i que no està diagnosticat però es pot observar amb facilitat a simple vista. M'agradaria destacar que és un infant que millora de cada vegada més, però a un ritme molt lent, però és un infant molt intel·ligent i al qual li agrada molt escoltar música i estic segura que li agradarà el simple fet d'observar les sessions de dansa i escoltar la música.

L'altre cas és el d'en MT, que és un nin que presenta signes d'un retard maduratiu, tot i això és un nin molt intel·ligent i pel que he pogut observar amb la meva tutora de l'aula, té un bon nivell cognitiu.

A grans treta podria descriure amb poques paraules que és un grup molt actiu en tots els sentits i molt heterogeni, els hi agraden les activitats mogudes més que les tranquil·les i

tot i que cada infant necessita un tipus d'atenció i d'intervenció diferent, crec que disfrutaran molt a l'hora de dansar.

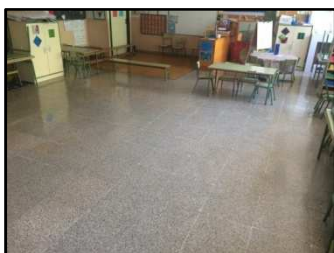


D'altra banda i pel que fa a l'espai, la meva intenció al principi era poder dur a terme amb els infants les sessions al gimnàs on fan la psicomotricitat, però des de l'equip directiu m'informaren que hi ha molta demanda pel gimnàs i que està molt ocupat. Tot i això, vaig aconseguir que me'l deixaren una hora un dia.

Després vaig pensar que seria bona idea dur-ho a terme al porxo de l'escola, a l'aire lliure però amb el disseny de les sessions vaig veure que no era possible fer-ho ni al pati ni al porxo perquè ens faríem molt de mal si empràvem enterra.

Per tant només em quedava un lloc: la classe. La meva tutora Mara i jo decidirem que seria bona idea adaptar l'espai de l'aula. Li vaig demanar si podríem retirar les taules i les cadires i sense pensar-s'ho gens ni mica em va dir que sí. Tot i que no és l'espai més adequat per dur a terme sessions de música i dansa, queda un espai bastant ampli, però cal anar alerta i no acostar-nos massa a les voreres perquè hi hauria el perill de que els infants es donessin un mal cop amb el mobiliari de l'aula.

Amb les imatges quedarà reflectit de manera més clara l'espai inicial i l'organització de l'aula en el dia a dia on hi ha les taules i les cadires, i l'espai reestructurat per poder dur a terme tres de les sessions, ja que com he dit anteriorment una de les sessions serà duta a terme al gimnàs i les altres a l'aula.



Per concloure aquest punt, destaco la idea de LorisMalaguzzi (2001) quan afirma que: "L'espai ha de ser una espècie d'aquari on es reflecteixen les idees, els valors, les actituds i la cultura de la gent que habita". És a dir; cal partir del debat i la reflexió pedagògica sobre l'organització dels espais i els materials de l'aula. En aquest cas, faig una petita crítica que més tard hi tornaré a fer referència, ja que m'agradaria pogut comptar amb un espai més adequat, però he adaptat les propostes als recursos dels quals disposàvem.

En el següent apartat descriuré la metodologia que es durà a terme al llarg de la proposta didàctica, ja que un cop hem presentat als infants i l'espai, és necessari saber com es durà a terme.

3.4 Metodologia general

La metodologia que des del meu punt de vista cal suggerir i dur a terme en general a l'etapa infantil és la metodologia basada en el joc, l'acció, l'experimentació i la indagació, és a dir; una metodologia lúdica. Per això és imprescindible que l'infant explori, observi, gaudeixi i es recreï, desenvolupi la seva imaginació, impulsi la seva pròpia capacitat creativa, exterioritzi els seus pensaments, impulsos, emocions i necessitats, dugui a terme les seves pròpies accions, es vagi familiaritzant amb els nous aprenentatges ja siguin relacionats amb la dansa o amb qualsevol altre aspecte.

Per aquest motiu, la metodologia que duc a terme consider que es basa en un aprenentatge global i vivencial, treballant la dansa, capacitats intel·lectuals, afectives i socials, juntament amb una millora de la coordinació, entre molts d'altres aprenentatges que estan implícits.

He organitzat les sessions en base a un mateix esquema, ja que és imprescindible que hi hagi una prèvia planificació i organització sobre el que seran les sessions. L'esquema consisteix en quatre moments: un primer moment d'assemblea, tot seguit un moment d'exploració per part dels infants, després el gruix de la sessió on es veurà el desenvolupament i finalment per acabar hi haurà un moment de reflexió.

A continuació quedaran explicats de manera general cada un d'aquests moments:

- Assemblea

Quan els infants entrin a l'aula, ens asseurem com cada dia per fer l'assemblea i els introduiré el tema que tractarem a la sessió. Entre tots explicarem el que sabem i depenent de la sessió que sigui parlarem d'uns temes o d'altres com per exemple la

música, el moviment, les ballarines, els concerts, els animals, els països del món, etc. Després d'aquesta petita assemblea ens posarem drets per començar a explorar.

- Moment d'exploració

En aquest moment els infants disposen d'uns minuts per escoltar la música, pensar, reflexionar, explorar amb les possibilitats de moviment que li ofereix el seu cos de manera espontània, identificar el que volen transmetre i deduir el que passarà posteriorment. En aquest moment és convenient no intervenir i deixar que siguin els infants tots sols els que participin, en cas que sigui necessari la intervenció cal que només sigui per mantenir l'ordre i la calma.

- Desenvolupament

Explicaré als infants el que farem i com ens hem de col·locar (en cercle, posició de mirall, en fila, omplint tot l'espai...). A partir del que aprenem després realitzarem algun joc o alguna dinàmica per anar més enllà i que cada un pugui demostrar fins on pot arribar. En alguns casos es farà per imitació i en altres casos deixaré que siguin ells mateixos els que creïn nous moviments.

- Moment de reflexió

Ens asseurem enterra i comentarem com ens hem sentit mentre fèiem la sessió, ho compararem en com ens sentíem abans, parlarem sobre el que hem après de la dansa, quin tipus de música els hi ha agradat més i podran fer totes les preguntes i els comentaris que desitgin. En alguns casos podrem recordar el que vàrem fer en altres sessions i comparar el que hem après o el que més ens ha agradat.

A mesura que vagi explicant cada una de les sessions, entraré més amb detall sobre les parts i la metodologia de cada sessió, ja que vull tornar a destacar que aquest esquema està fet perquè consider que és necessària la prèvia planificació i organització, però si en algun cas he de reconduir la sessió per un altre camí o és una mica difícil diferenciar els quatre moments, no ens escandalitzarem mentre el resultat sigui positiu.

3.5 Temporització

Pel que fa a la temporització de les sessions, aquestes tindran lloc durant el mes de Maig (dies 10, 17, 24 i 26). L'horari que he elegit ha estat durant les primeres hores del matí ja que consider que a mesura que va passant el dia, es nota molt el cansament que van

acumulant. De 9:00h a 9:15h arribarem tots a l'aula i ens donarem el bon dia, i tot seguit començaré a introduir la sessió que durem a terme. Aproximadament cada sessió durarà entre 30 i 40 minuts. Per tant, podem calcular que com a molt tard a les 10:30h la sessió haurà finalitzat.

Segons la meva planificació, puc dir que la primera part d'assemblea durarà entre 5 i 10 minuts. El moment d'exploració serà d'uns 5 minuts. El moment de desenvolupament serà el més llarg i durarà entre 10 i 15 minuts, tot i que possiblement s'allargui una mica més, i finalment el moment de reflexió durarà uns 5 minuts.

Cal destacar que la temporització és molt concreta depenent de la sessió i sobretot de l'estat, l'entusiasme i les ganes que tinguin els infants. Puc dir amb fermesa que són ells mateixos els qui condueixen les parts de la sessió i la temporització d'aquestes, ja que els conec bastant i sé perfectament quan estan cansats i desconnecten o quan estan entregats i es pot allargar l'activitat.

Tot seguit donaré pas a l'explicació de les sessions dutes a terme amb els infants de 4 i 5 anys.

3.6. Les sessions

Per tal de poder començar aquesta part del meu treball de fi de grau, cal destacar que prèviament a les sessions vaig elaborar un disseny del que serien les sessions, plantejant les hipòtesis necessàries de manera que el resultat fossin quatre sessions sobre dansa i expressió corporal tenint el compte els interessos dels infants i els temes que consider que són bàsics per a una aula d'infants entre quatre i cinc anys.

Vull destacar que a la meva tutora de l'aula li va semblar molt adequat el primer disseny, tot i això he estat oberta en tot moment a les possibles correccions o ajudes que ella em pogués donar per tal de facilitar o millorar la meva feina.

Des del meu punt de vista, aquesta part és fonamental ja que com he deixat escrit més amunt, el fet de reivindicar i demostrar que la dansa hauria de ser obligatòria o al menys hauria de tenir el seu lloc dins les escoles no es tracta de demanar-ho sense cap evidència, sinó que cal demostrar que és necessari i profitós pels infants i no hi ha millor manera de demostrar-ho que duent-ho a la pràctica i observant les reaccions i els comportaments dels nines i de les nines.

A continuació mostraré de manera detallada en què consisteixen aquestes quatre sessions i quins han estat els diferents resultats:

3.6.1 Primera sessió: El nostre primer contacte amb la dansa.

En aquesta primera sessió el que m'interessa és que els infants reflexionin sobre la dansa i el moviment, saber quins són els coneixements previs que té la classe en general sobre la dansa i entrar per primera vegada en contacte amb la dansa. Per fer-ho farem un petit debat, tot seguit em canviaré la vestimenta i ballaré per a ells per tal d'engrescar-los a la dansa, ja que sense abans tenir un model és complicat que tots siguin participatius. Finalment ballarem tots junts i per acabar farem un petit debat i introduiré la propera sessió.

➤ Objectius específics

Els principals objectius de la primera sessió de dansa anomenada "El nostre primer contacte amb la dansa" són els següents:

- Conèixer els coneixements previs dels infants sobre la dansa.
- Introduir als més petits dins el món del moviment corporal.
- Fomentar la motivació a través d'un petit espectacle.
- Escoltar i interpretar els ritmes de la música (música tranquil·la/lenta i música estimulants/ràpida).
- Treballar mitjançant la imitació i el mirall.
- Ser capaços d'expressar com ens sentim a través de la música i la dansa.

➤ Material

En quant al material emprat m'agradaria explicitar que el principal aspecte que necessitem, és a dir la nostra principal eina a l'hora de dansar és la força, l'optimisme, l'esforç i l'energia. Òbviament és necessari recolzar-nos en alguns materials puntuals, però no és imprescindible.

En aquest cas el material que he emprat ha estat la vestimenta de ballarina: un vestit de seda de color rosa, les puntes de dansa i un ventall. També he hagut d'emprar l'ordinador i els altaveus perquè la música s'escoltés per tota la classe.

En el moment en que els infants s'han posat en marxa no hem emprat cap material concret, només empraven alguns d'ells el meu ventall per imitar-me, però amb la música ha estat suficient.

Músiques amb les quals hem treballat:

-Christina Perri: *Human*, Tchaikovsky: *El lago de los cisnes*, Tsygankova: *Kitri variation*, Ed Sheeran: *Photograph*, Under the sea instrumental: *The little mermaid* i Witch doctor: *Ooh eeh ooh ah aah*.

➤ Metodologia i temporització

Com he explicat anteriorment, cada una de les sessions està dividida en quatre fases i aquestes tenen durades diferents.

Aquesta primera sessió va tenir lloc dimarts dia 10 de Maig, durant les dues primeres hores de l'horari lectiu, és a dir, de nou del matí a deu i mitja aproximadament ja que després van haver de berenar.

- Assemblea: Els infants han arribat com cada dia a les nou del matí i entre que hem pujat a la classe i ens hem assegut a l'estora per començar el moment d'assemblea se'ns han fet les 9:10h. Hem començat parlant sobre què sabem de la dansa. Els hi he fet un seguit de preguntes:



"Què és la dansa? Com podem fer dansa? Què necessitem per ballar? Alguna vegada heu anat a un concert de música? I heu vist alguna vegada a una ballarina damunt un escenari?"

Arrel d'aquesta pluja de

preguntes, nins i les nines han anat contestant i han sorgit respostes de tot tipus. M'han parlat sobre els instruments de música, sobre el cos i tots junts hem arribat a la conclusió de que mentre ballem expressem qualche cosa, com per exemple sentiments i han començat a dir tots els sentiments que coneixen.

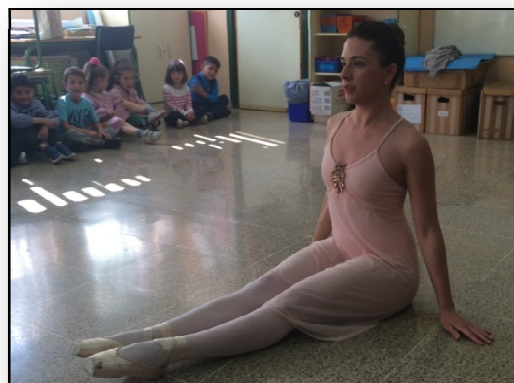


La duració aproximada d'aquest moment ha estat d'uns 15 minuts.

- Moment d'exploració: Quan han passat 15 minuts l'atenció es començava a desviar una mica, així que he decidit deixar-los escoltant la peça musical del Llac dels cignes mentre m'he anat a canviar de vestimenta al bany. Hem tingut un petit imprevist, ja que l'ordinador no s'havia encès bé i la música es sentia tallada. Quan tot ha estat arreglat la meva tutora ha vingut a avisar-me i ella ha introduït als infants que tot seguit escoltaríem una altra peça musical, la de *Kitri variation*.

Just quan ha començat a sonar la música he tocat a la porta amb força i he entrat vestida de ballarina per ballar la variació de *Kitri*. És una peça que només dura un minut i l'he ballada amb ventall, així que quan ha acabat aquesta música i els infants aplaudien molt enèrgics i emocionats, he deixat el ventall i he ballant una segona cançó molt més tranquil·la i relaxada, ja que la primera era ràpida i molt estimulant. La segona cançó era la de "*Photograph*" de Ed Sheeran.

Aquest moment mentre ells escoltaven la música i m'han pogut observar ha durat uns 10 minuts.



- Desenvolupament: Després d'haver ballat per als infants, era el seu torn. Les seves cares parlaven per si mateixes i tenien unes ganes immenses d'aixecar-se i ballar amb mi. Ens hem posat en cercle, d'aquesta manera tots em podien veure i tots junts podíem fer diferents moviments. Ens hem centrat sobretot en el moviment dels braços i de les cames, fent passos molt senzills però molt expressius i atractius per als infants.



Tots junts hem ballat la cançó de Christina Perri: "*Human*" i la de "*The little mermaid*" (la Sireneta). Els infants demanaven més i més música així que hem allargat la sessió i hem tornat a posar la música del Llac dels cignes, i també la de "*Ooheehoo ah ah*".

Hem estat aproximadament entre uns 20 i 25 minuts sense parar de ballar, ja que els infants estaven molt engrescats i m'ha estat una mica difícil tornar a la calma. Per fer-ho he decidit posar una de les músiques més tranquil·les, novament hem fet de cignes i hem acabat tombats enterra.



- Moment de reflexió: Ens hem unit tots al mateix espai on hem estat ballant sense parar i hem parlat una mica sobre la sessió. M'han demanat per les sabates de puntes i perquè poguessin tenir-les a prop me les he llevat i els hi he deixat perquè poguessin tocar-les. M'han demanat si no em feia mal als dits dels peus perquè era molt dur. Els hi he explicat que em poso una protecció als peus però així i tot fa una mica de mal als dits, però amb els anys t'acostumes i el mal desapareix.



El que a mi m'interessava era saber com es sentien, si els hi havia agradat veure'm ballar i ballar, i quina música els hi havia agradat més. Les respostes han estat varies, tot i que la majoria d'ells es sentien "alegres".



S: *"A mi me ha encantado cuando tú haces de hada mágica".*

LL: *"Jo estic molt content".*

ES: *"Jo he ballat tant com tu!"*

C: *"Jo ara estic amb un sentiment i aquest sentiment és contentíssima!"*

BR: *"A mi m'agrada molt ballar".*

A.G.: *"Jo m'apuntaré a classe de ballet i així ballaré súper bien".*

Les respostes han estat moltes i cada una d'elles era diferent i sorprenent. M'ha cridat molt l'atenció que sense jo dir-los quan faríem la pròxima sessió, una de les alumnes m'ha demanat: *"Y cuando lo haremos otra vez y nos moveremos así?"* (La nena s'ha aixecat i s'ha posat a ballar de manera lenta imitant a un cigne). Els hi he explicat que el proper dimarts dia 17 tornariem a fer una sessió de dansa, però que havien d'anar pensant i reflexionant sobre la següent pregunta:

"Creieu que podríem ballar amb teles i mocadors?"

Aquest moment de tornada a la calma i de petita reunió ha durat uns 15 minuts, tot i això tant la meva tutora com jo hem seguit parlant perquè la sessió hagués pogut durar molt més però hem hagut d'acabar perquè havien de berenar abans del primer pati.

Hem aprofitat per berenar relaxats amb la música posada i de manera voluntària quan acabaven de berenar m'han demanat si podien seguir ballant i amb total seguretat els hi he dit que sí, tot i que havíem d'anar alerta amb els qui encara berenaven.



Aquest darrer moment fins al minut abans d'haver de baixar al pati ha estat gratificant per a mi, ja que m'he limitat a observar quins eren els seus moviments i això m'ha omplert de satisfacció ja que tenen una dolçor i una tendresa increïble a l'hora de dansar i gaudir de la música i del ball.



➤ **Avaluació**

En primer lloc m'agradaria destacar la capacitat que té aquest grup d'infants a l'hora d'imaginar i crear els seus propis moviments. Durant la sessió tot ha anat molt bé, en cap moment cap infant ha sortit de la dinàmica perquè el comportament ha estat molt bo en general.

Veure les seves cares de satisfacció i de sorpresa quan he aparegut i mentre ballava m'ha fet anar a més de cada vegada i entregar-me al màxim únicament per a ells. Els seus aplaudiments crec que són els més sincers que he rebut mai. Sabia que el fet de veure'm a mi ballar seria una bona manera per fer que comencessin a participar, ja que no és el mateix la motivació de veure a algú ballar, i la motivació simplement d'escoltar una música i posar-nos a ballar.

M'ha cridat molt l'atenció la reacció de l'I, l'alumne amb T.E.A (Trastorn de l'Espectre Autista), ja que ha estat el primer en aixecar-se a ballar i a botar a la seva manera. La



seva cara era plena de felicitat i simplement pel fet de veure la seva reacció, ja hagués estat una sessió molt profitosa.

Pensava que les nines donarien més de sí que els nins, però tot el contrari... Els alumnes que possiblement tenen més dificultats d'expressió o més problemes emocionals, són els que més agraïts han estat i més han pogut disfrutar. Tal i com em deia la meva tutora, semblen altres nins i han tret la part més tendre i dolça del seu cor.

La gran quantitat d'abraçades i besades que he rebut han estat in comptables, però el que més m'ha agradat és veure com ells mateixos, quan han acabat de berenar s'han aixecat i m'han demanat permís per ballar. D'aquesta manera, he pogut observar que els infants s'agrupaven en petits grups i feien unes coreografies creades per ells mateixos meravelloses, tot seguint les instruccions i les pinzellades que prèviament han après.

Si ja estava convençuda de la necessitat de moviment i de dansa a les escoles, puc afirmar amb total seguretat que ara ho estic molt més, a més hauria d'estar prohibit que els infants es passessin tantes hores asseguts, és més haurien de poder aixecar-se amb total llibertat i dansar tal i com he pogut veure que ho fan, perquè en sessions tan simples com aquestes, hi ha implícits una quantitat enorme d'aprenentatges, fins i tot m'atreviria a dir que estan basats en la metodologia *LaissezFaire*; creativitat i aprenentatge.



Per tal d'acabar aquesta petita avaluació sobre la petita sessió, m'agradaria comentar que al dia següent d'haver dut a terme aquesta sessió, vaig proposar a la mestra si teníem temps de veure les imatges de la primera sessió a través del projector i així va ser, vaig posar la música de

la sessió de fons i poc a poc vaig anar passant totes les imatges que la meva tutora i una companya havien fet. Va ser tan emocionant i els infants quedaren tan entusiasmats que vaig demanar si alguns d'ells volia dibuixar alguna cosa. Na Mara, la meva tutora va proposar si volien fer un dibuix amb la vestimenta de ballarina i així va ser. Quedaren

uns dibuixos magnífics i cal destacar, que cap d'ells es va oblidar de dibuixar el meu monyo i les puntes de dansa.



3.6.2 Segona sessió: Les teles recorren el nostre cos!

Durant la segona sessió els infants tindran a la seva disposició vuit teles. A la sessió anterior els hi vaig demanar al final si creien que era possible ballar amb teles. Avui sabrem quines són les seves hipòtesis abans de fer les activitats. Durem a terme activitats amb les teles però en grup, i finalment sabrem si els infants després de la sessió segueixen pensant el mateix que pensaven abans de fer-la.

➤ Objectius específics

A continuació escriuré de manera concreta els objectius més específics que treballarem al llarg de la segona sessió de dansa anomenada: Les teles recorren el nostre cos!

- Respectar el torn dels altres i esperar a que ens toqui a nosaltres.
- Treballar en equip i prendre consciència de l'espai que ens envolta i del qual disposem.
- Moure la tela suaument i fer-la ballar al nostre ritme.
- Ampliar les opcions de moviment gràcies al material del qual disposem.
- Agrupar-nos i repartir-nos en parts iguals.

➤ Material

En aquest cas, a més d'emprar l'ordinador i la música comptarem amb vuit mocadors. M'agradaria destacar que quantes més teles es tinguin, més opcions es poden treballar però en aquesta sessió he trobat que era adient emprar les teles al mateix temps que aprenem a ballar en petit grup, ja que a la sessió anterior ells mateixos es van anar agrupant de manera espontània i he pensat que seria bona idea continuar amb el que ells mateixos varen iniciar-se.

En aquest cas també he fet una selecció de música i he elegit les següents:

-Cirque du Soleil: *Alegría*, BSO *El último Mohicano*, BSO *La vida es bella*, BSO *Piratas del Caribe*, *Frozen: Libre soy* i *England Skies: Shake shake go* (música programa tv "*En tu casa o en la mía*")

Després d'haver citat les cançons emprades durant la segona sessió, vull dir que les teles estaven col·locades des d'un principi quan els infants han entrat dins l'aula.



➤ Metodologia i temporització

Les teles recorren el nostre cos! és la segona sessió de les quatre que durem a terme i l'hem duta a terme una setmana després d'haver fet la primera, és a dir, dimarts dia 17 de Maig.

Aquesta sessió, abans de dur-la a terme creia que seria una mica més curta que la primera, però finalment va durar aproximadament el mateix, des de les nou i quart fins les deu i mitjà del matí, abans de baixar al primer pati.

A continuació explicaré de manera detallada els quatre moments de la sessió, tot i que el moment d'exploració ha estat bastant curt.

- Assemblea: Els infants sabien perfectament que avui teníem una classe de dansa, ja que ho vam marcar al nostre calendari fent-li un cercle de color taronja. Des del principi hi ha hagut un clima més mogut que a la primera sessió, més emoció i més excitació. Tal vegada perquè duien una setmana esperant aquest moment i havien esperat ansiosos, ja que durant la setmana en més d'una ocasió em demanaven quants de dies quedaven per ballar una altra vegada.

Quan han entrat dins la classe han anat bastant alerta per tal de no trepitjar els mocadors i simplement els hi he fet una pregunta: "*Què és això que hi ha enterra i per què creieu que ho utilitzarem?*"

Les respostes varen ser variades però la majoria arribaren a la conclusió de que "*Són mocadors però no podem tocar-los perquè només els empram per tapar el coll quan estem malalts*".

Tots els qui volien donaven la seva opinió, contàrem els mocadors que hi havia i en vàrem agafar un per dir com era.



Aquest primer moment d'assemblea va durar uns vint minuts, ja que vàrem estar una bona estona per decidir si només els podíem emprar per posar-nos-ho al coll o també podíem fer més coses.

- Moment d'exploració: Després d'haver fet una mica de debat sobre per què es poden emprar els mocadors i sobre com són aquestes teles i quantes n'hi havia, vaig donar pas als infants perquè toquessin i fessin el que volguessin amb els mocadors, els hi vaig posar la música de la banda sonora de *La vida es bella* per observar si es movien o no al ritme de la música.



- Desenvolupament: Quan la música ha acabat els infants han deixat novament els mocadors i ens hem dedicat a fer una activitat d'escalfament, per tal de no entrar directament a fer els jocs que tenia pensats.

Hem estirat les mans, els braços, els peus, el cap, les cames i l'esquena ja que durant el moment d'exploració algun d'ells feien moviments una mica perillosos si no havíem encalencit prèviament els músculs així que he decidit escalfar una mica. Amb les imatges quedarà una mica més clar el nostre escalfament corporal:





La meua proposta de joc era el de "Les abraçades musicals". És un joc on els infants han d'estar ballant cada un al seu aire i es deixen endur per la música sense tocar cap tela i quan atur la música han d'anar corrents a agrupar-se de tres en tres als mocadors i abraçar-se els tres mentre cauen enterra i es tapen amb el mocador

perquè no els vegem. En aquest cas he hagut de modificar el joc ja que vàrem fer una prova i no eren capaços encara de repartir-se per totes les teles perquè s'amuntegaven tots en dues o tres teles. D'aquesta manera vaig pensar ràpidament que podíem jugar al joc de les "Estàtues" al mateix temps que els infants que jo anomenava havien de dirigir-se al suro on tenim el llistat de tots els infants, agafar el seu nom i posar-lo a un mocador. La única consigna que vaig donar va ser que quan ja eren tres en una tela havíem de cercar-ne una altra. Tot i això, si aturava la música tots s'havien de quedar quiets com unes perfectes estàtues.



D'aquesta manera va funcionar perfectament la repartició de cada un dels nins i les nines.

Un cop que estaven tots agrupats ja podíem iniciar el joc modificat de les Abraçades musicals. Un dels infants de l'equip era l'encarregat de ballar amb la tela juntament amb un infant dels altres grups, havien de fer moure lliurement la tela mentre la música sonava i quan aquesta s'aturava, cada membre havia de córrer cap al seus companys, donar-los una gran abraçada i tapar-los als dos davall la tela.



Perquè fos una mica més fàcil per a ells, ja que és una activitat una mica complexa per infants de quatre anys, les tres vegades que canviàvem de nin o nina, jo els hi feia una

petita demostració i ho tornava a explicar de nou perquè cada un d'ells sabés en tot moment el que havia de fer.

Durant l'activitat hi va haver infants que dansaren moltíssim i movien el mocador amunt i avall i empraven tot el seu cos, mentre que d'altres es limitaven a tenir el mocador enrodillat, d'aquesta manera ràpidament vaig pensar que havia de premiar als infants que ho haguessin fet millor.



Un cop acabada l'activitat vaig explicar als infants que tots ho havien fet bastant bé però que alguns millor que d'altres, d'aquesta manera vaig explicar que anava a fer una "Selecció del cos de ball". El concepte cos de ball els va impactar

moltíssim, ja que els hi vaig explicar que a les grans ciutats on hi ha molts de ballarins, es duen a terme una sèrie d'audicions (proves) i en aquestes proves seleccionen només a aquells que més s'han esforçat, als qui millor ho han fet, als qui han fet allò que la mestra els hi deia en tot moment i amb aquest grup de seleccionats es forma el cos de ball.

Els hi va engrescar de tal manera que vaig fer una selecció del nostre cos de ball. Vaig elegir als infants que més m'havien sorprès fins a les hores degut a la seva atenció, el seu esforç, la seva manera de moure's i la seva motivació.

Durant l'activitat de les Estàtues i de les Abraçades musicals la música que vaig posar va ser bastant relaxada, les bandes sonores citades anteriorment i la cançó de *Alegría* del Circ del Sol. Vaig deixar pel final, a l'hora d'actuar el cos de ball la cançó *Libre Soy* de Frozen, ja que és una de les cançons més populars entre els més petits avui en dia.

Un cop seleccionat el cos de ball, interpretàrem la cançó de la millor manera possible i sense cap dubte el resultat va ser magnífic ja que estaven molt concentrats i ens seguíem els uns als altres. Mentre el cos de ball juntament amb mi fèiem l'actuació, la resta del grup va ser el nostre públic i quedaren molt satisfets!





La durada d'aquest moment de desenvolupar va ser d'uns trenta minuts aproximadament, ja que se'ns va allargar una mica perquè els jocs els vaig haver d'allargar una mica i també degut a l'actuació del cos de ball.

- Moment de reflexió: Quan el cos de ball va acabar la seva actuació i va saludar al públic, va arribar el moment de tornar a la calma. Per fer-ho parlarem una mica sobre què havia estat el que els hi havia agradat més de la sessió. La majoria va dir que els hi va agradar el joc de les Abraçades i l'actuació del cos de ball, però els qui no havien format part del cos de ball estaven una mica insatisfets, ja que ells també volien haver format part del cos de ball.

Per tal de donar pas a la següent sessió i abans de concloure aquesta, els hi vaig dir que podrien reflexionar sobre la següent pregunta per la pròxima sessió de dansa: "*Els animals també ballen? Com ho fan?*"

Després d'haver anunciat la reflexió, era el moment de ballar per darrera vegada tots junts i fer un petit estirament de cames abans de baixar al pati per tal de no patir cap tipus de lesió.



La durada d'aquesta part de la sessió ha estat d'uns deu minuts aproximadament, ja que els infants tenien ganes de ballar per darrera vegada.

➤ **Avaluació**

El resultat d'aquesta sessió ha estat bastant positiu, tot i que les meves expectatives eren més elevades. Sabia que seria una sessió una mica més complicada, ja que la primera va deixar el llistó bastant alt. Tot i això les activitats tal vegada eren una mica complexes pels infants de la classe de les Estrelles de mar. Tot i això estic satisfeta perquè he pogut adaptar ràpidament la sessió modificant els jocs.

El fet d'haver parlat del cos de ball ha estat de manera espontània, però crec que ha estat una molt bona manera de finalitzar la sessió. Tot ha vingut arrel del comportament dels infants, ja que com he explicat anteriorment estaven una mica més actius i moguts que durant la primera sessió i això ha provocat que tal vegada no estiguessin tant atents, ja que la motivació per part d'ells era bastant bona.

No he estat massa satisfeta amb la feina feta de tots els infants, i possiblement hagi estat culpa meva perquè tal vegada hagués estat més engrescador si hagués portat una tela per a cada infant, però pretenia que treballessin en equip i aquesta part ha estat superada amb èxit. Aquest fet ha estat el que m'ha fet decidir que havia de premiar d'alguna manera a aquells que no havien perdut l'atenció en cap moment i havien participat de manera activa durant tota la sessió, així que se m'ha ocorregut la idea del cos de ball i crec que ha estat molt positiu per tot el grup en general.

Finalment, abans de baixar al pati hem ballat tots junts ja que les cares dels infants que han fet de públic ho demanaven a crits i la meva tutora m'ha remarcat que un aspecte molt bo és el que faig de concloure les sessions donant peu a allò que farem a la pròxima en forma de pregunta perquè els infants comencin a reflexionar.

3.6.3 Tercera sessió: I tu, pots convertir-te en un animal?

Les dues sessions anteriors les he dut a terme a l'aula de les Estrelles de mar, ja que com he indicat anteriorment, el gimnàs té molta demanda i només em va ser possible que me'l deixessin dimarts dia 24 de 9:00h a 10:00h. Vaig aprofitar per començar la sessió amb una activitat que havíem dut a terme a la classe ja que els resultats dins l'aula varen ser una mica caòtics perquè no teníem espai suficient degut a que no vàrem llevar les taules i ho férem a l'espai on normalment fem l'assemblea cada dia. D'aquesta

manera vaig aprofitar per repetir l'activitat de la teranyina: Enllaçats i em va servir per iniciar la tercera sessió de dansa que tracta sobre la representació dels animals mitjançant els moviments corporals. Durem a terme l'activitat de les Caixetes màgiques i acabarem la sessió amb un massatge de formigues per parelles.

➤ **Objectius específics**

Aquest cop durant la sessió “I tu, pots convertir-te en un animal?” treballarem una sèrie d'aspectes per tal d'aconseguir els següents objectius concrets:

- Mirar i escoltar a qui parla mantenint una actitud de respecte cap als altres.
- Fomentar la creativitat relacionada amb el nom de diferents animals.
- Cercar diferents formes d'expressió per interpretar un mateix animal.
- Tenir cura dels companys a l'hora de fer el massatge.
- Imitar als animals fent ús de totes les parts del cos, sobretot les extremitats superior i inferiors.
- Usar tot l'espai i moure'ns tal i com la música ens arribi a cada un de nosaltres.

➤ **Material**

El material que he emprat per dur a terme aquesta sessió ha estat el mínim, és a dir, he emprat una bolla de fils elaborada per mi mateixa per tal de fer l'activitat de la teranyina, el cable amplificador per tal de connectar el mòbil a l'altaveu i la música que en aquest cas només han estat dues peces musicals:

- Cirque du Soleil: *Alegría* i Música de relaxació ambientada en la naturalesa.

Abans de dur a terme la sessió vaig pensar que seria interessant pintar la cara als infants perquè es fiquessin més dins el paper de cada animal, però la idea se'm va desmuntar aviat quan vaig saber que només disposava del gimnàs durant una hora i a més el que m'interessa és que facin de diferents animals i no d'un concret.

➤ **Metodologia i temporització**

En aquesta tercera sessió vull destacar que el la sessió la vaig dividir en tres moments en comptes de quatre i la vàrem dur a terme dimarts dia 24 de Maig.

-Assemblea i moment d'exploració: He decidit ajuntar aquests dos moments ja que podem dir que el moment d'assemblea va ser d'un minut aproximadament on simplement vaig recordar explícitament les normes, és a dir; tots hem de mirar a qui està parlant i respectar-lo i no podem pujar pels bancs ni pels escalons.



Tot seguit férem un cercle i els hi vaig recordar l'activitat que vàrem fer a classe. Vaig repetir en bastants ocasions que havien de dir l'animal que més els hi agrades, agafar el fil amb una mà i no amollar-lo i amb l'altra mà



llençar la bolla a un company/a. Aquesta activitat va durar aproximadament entre uns 10 i uns 15 minuts.

Un cop tinguérem la teranyina sobre els animals feta amb èxit, deixarem enterra la nostra teranyina i algun dels infants varen ensenyar-nos com imitarien a l'animal que tant els hi agrada.

-Desenvolupament: Després d'haver representat alguns animals, vaig ser jo qui els hi vaig ensenyar els animals que més moviment suposen: l'elefant, la granota, el cuc, la papallona, el ca i la cigonya. Els infants disfrutaven de fer d'animalons i si més no, a més de representar-ho amb el cos molts d'ells feien les onomatopeies.



Un cop que coneixien la representació de tots els animals, vaig decidir introduir el joc de "Les caixetes màgiques". Aquest joc consisteix en posar-nos en forma de caixeta com si estiguéssim amagats i a poc a poc, amb la música de la naturalesa de fons els infants segueixen la consigna que els hi don. Per exemple: de manera molt suau ens convertirem en granotes (i tots els infants fan de granotes), ara les granotes tornen a la seva caixeta i es converteixen en elefants, i així successivament.



-Moment de reflexió: Per tal d'acabar aquesta sessió, ja que només hem pogut dur a terme les activitats de la teranyina i les caixetes màgiques, he pensat que seria adient acabar amb un massatge per tal de relaxar-nos, ja que els infants s'han mogut molt i hem arribat a suar bastant perquè teníem molt d'espai per moure'ns, així que seguint amb la dinàmica dels animals ens hem fet un massatge de formigues.



Finalment hem parlat sobre l'experiència de transformar-nos en animals i m'han explicat el seu canvi d'opinió ja que molts d'ells inicialment pensaven que no podríem fer d'animals i ballar com ells ho fan. M'han explicat quins han estat els animals que més els hi ha agradat representar i hem arribat a la conclusió que els moviments s'assemblen molt als nostres en molts de casos. Per acabar els hi he donat l'enhorabona per haver estat tan atents i receptius durant l'hora que ha durat la sessió i els hi he plantejat la següent pregunta per tal de reflexionar mentre esperem a tenir la darrera trobada de dansa:

“Vosaltres creieu que a tots els països ballen de la mateixa manera?”

➤ **Avaluació**

En quant a aquesta tercera sessió sobre la representació de diferents animals estic molt satisfeta de la feina feta, tant per part dels infants com per la meua part. Crec que la diferència de l'espai ha estat un factor molt positiu, ja que hi ha hagut una diferència increïble en l'actitud dels infants. Si a l'aula ja eren actius, avui ho ha estat molt més ja

que el gimnàs dóna molta més possibilitats de moviment ja que és un espai molt més gran.

Crec que ha estat molt positiu remarcar que l'infant que no seguís les dues normes i sobretot l'infant que sortís de la dinàmica del grup pujant-se pels bancs o tirant-se damunt el matalàs quedaria assegut mentre els altres seguïem la classe. Vull remarcar que en cap moment he hagut de cridar l'atenció a cap infant ja que tots ells han estat molt entregats i participatius.

Inicialment, tot i que no ho he dit abans, l'activitat de la teranyina pensava dur-la a la pràctica al final de la sessió i la meva tutora em va fer un petit incís fent-me reflexionar ja que després tornar a la calma i mantenir el cercle i l'atenció seria molt més complicat. I així ho he fet, fent l'activitat de la teranyina al principi i òbviament els resultats han estat excel·lents, ja que si ho hagués fet com ho tenia pensat inicialment és possible que el resultat hagués estat més caòtic.



Quan hem tornat a pujar a l'aula, els infants pujaven les escales parlant dels animals i seguien imitant-ne el moviment així que hem proposat fer un dibuix per tal

d'expressar allò que hem sentit al llarg de la tercera i penúltima sessió de dansa i expressió corporal. Els infants estaven entregats i els dibuixos han estat magnífics i sorprenents!



3.6.4 Quarta sessió: Coneixem danses de diferents països!

Arribats a aquest punt, ha arribat el moment d'explicar la quarta i última sessió. Aquesta darrera sessió ha tingut lloc a l'aula amb les taules retirades, com la primera i la segona. El tema que tractem és la diversitat cultural, ja que és un aspecte destacable a totes les escoles d'avui en dia i és un tema sobre el qual es fa molta feina a les aules, i quina millor manera de fer-ho si no és coneixent diferents tipus de danses (xinesa, espanyola i russa) i ballant-les?

Hem aprofitat conceptes com "cos de ball" que va tenir cabuda durant la segona sessió i l'hem tornat a emprar per tal de dividir-nos en tres grups de ball diferents i fer una actuació a la resta dels companys i companyes.

➤ **Objectius específics**

- Saber escoltar i relacionar el tipus de música que escoltem amb diferents llocs del món.
- Consensuar i arribar a acords entre tots per tal de decidir de quina dansa parlem.
- Captar ràpidament les consignes que se'ls donen.
- Endinsar-se dins cada una de les diferents músiques i danses.
- Captar els principals moviments de cada dansa.
- Conèixer les diferents cultures a través de la música i els moviments.

➤ **Material**



Per tal d'augmentar la motivació dels petits ballarins i ballarines en aquesta darrera sessió, ja que a més de conèixer diferents músiques i balls el meu propòsit també era que els infants fessin una petita actuació davant els seus companys, vaig decidir que seria convenient emprar alguns complements per endinsar-nos més dins el paper i que tingués més significat amb aquest element característic.

Vaig optar per dur flors amb pinça (imitant a les flamenques), pals xinesos i mocadors. A més, com a cada sessió també necessitarem l'orinador i els altaveus i tres peces musicals extretes del ballet clàssic "*El Cascanueces*" on durant el segon acte hi apareixen entre d'altres les músiques i els ballarins de la dansa xinesa, la dansa russa i la dansa espanyola. Les tres peces musicals són interpretades per Piotr Ilych Tchaikovsky.

➤ **Metodologia i temporització**

Coneixem músiques de diferents països! ha estat la darrera sessió que he dut a terme dia 31 de Maig. És la única sessió que he fet un cop acabat el termini de pràctiques i he estat ben satisfeta i contenta d'haver tornat per fer la darrera sessió amb els meus petits ballarins/ines. La durada en general ha estat de les 9:15h a les 10:40h.

Abans d'entrar en detall amb la sessió m'agradaria destacar que, malgrat la meua planificació m'ha servit com a guió inicial, a mesura que transcorria la sessió he fet diferents adaptacions de manera espontània.

- Assemblea: El primer moment d'assemblea va ser relativament curt, d'uns cinc minuts aproximadament. Parlarem sobre diferents llocs del món i tots els infants es posaren d'acord i decidiren que ballaven de moltes maneres diferents depenent del lloc del món en el qual ens trobéssim.

- Moment d'exploració: Mentre estaven asseguts amb rotllana va arribar el moment d'explorar de manera auditiva, és a dir, vaig anar posant les tres músiques. Primer la dansa espanyola sobre la qual identificaren que sonaven unes castanyetes i decidirem que no era ni música àrab ni música xinesa. Va ser sorprenent com relacionaren el fet de que sonessin les castanyetes amb la dansa espanyola. En segon lloc vaig posar la música xinesa, en aquest cas la varen descriure com una música molt fina i un dels alumnes



la coneixia perquè va a classes de violí, i de manera textual aquest alumne, en D



va dir: "*¿Sabéis que la música china és fina*" Va ser un moment en el qual em vaig quedar sense paraules i li vaig donar tota la raó, així que d'aquesta manera esbrinaren que la segona música era la xina. Finalment, vaig posar la música russa ja que era una mica més difícil d'esbrinar. Sorprenentment na M es va aixecar i va dir: "*És música eivissenca! El meu pare és d'Eivissa i me posa aquesta música!*" (molt emocionada). Els seus companys quedaren bocabadats i els vaig parlar una mica sobre la cultura russa però entre tots decidirem que també li podríem dir música d'Eivissa o música russa.

Un cop que escoltàrem les tres peces i les identificarem, vàrem cercar a una gran bolla del món on es trobaven aquests llocs i després aixecarem perquè va arribar l'hora d'encalenticir i aprendre les danses.

- Desenvolupament: De la mateixa manera que a les altres sessions vam començar per encalenticir una mica el nostre cos i assetjarem les tres danses. Els infants seguien perfectament



els ritmes musicals i aprengueren ràpidament els passos més bàsics i característics que els hi vaig ensenyar. Ens reunirem tot el grup i va arribar el moment de decidir quins eren els tres cossos de ball. Vaig elegir set infants per fer la dansa xinesa, set per la dansa espanyola i vuit per la dansa russa. A cada un dels grups, abans de ballar davant la resta de companys que feien de públic, els hi donava petites instruccions i els hi vaig posar els complements.



Els tres cossos de ball es mostraren totalment entregats, actius, participatius i col·laboradors i ho varen fer molt bé, quasi com uns experts mentre la resta del grup fent de públic observaven molt atents.



La durada del moment de desenvolupament va ser aproximadament una hora, ja que primer ens vàrem aprendre tots les tres danses i després vàrem fer les diferents actuacions.

- Moment de reflexió: Per tal de tornar a la calma, la sessió va concloure amb una petita xerrada sobre les danses que més ens havien agradat i els resultats varen ser molt bons ja que a la majoria d'ells resumia la sessió dient: "M'ha agradat tot i tot i tot."

Ja que a la nostra classe tenim companys del Pakistà, de Colòmbia i d'Equador ens varen intentar cantar una cançó en el seu idioma, però des del meu punt de vista, són massa petits per poder aprendre una cançó per cantar-la tots sols, ja que els tres varen fer el mateix: cantar una cançó apresada a classe però amb diferents paraules.



Finalment, en B ens va explicar que ell a casa seva també ballava i ràpidament vaig anomenar-lo com "El ballarí solista" i vaig posar música hawaiana perquè ell ens ballés una mica i així ho va fer.

Va ser increïble la manera com es movia i el ritme que porta dins el seu cos. D'aquesta manera vam concloure la sessió i aquest darrer moment que va durar aproximadament uns 5 minuts.

➤ **Avaluació**

Des del meu punt de vista ha estat una de les millors sessions que he dut a terme, juntament amb la primera ja que ha estat una sessió on a més d'aprendre molts de moviments típics de diferents llocs i fomentar el respecte cap a les diferents cultures, he pogut observar moviments espontanis molt interessants dels infants.

N'estic molt satisfeta i crec que ha estat bona idea emprar complements tant simples com una simple flor als cabells, uns pals xinesos o un mocador al cap. Malgrat els infants al final han estat una mica tristos ja que sabien que era la darrera classe d'expressió corporal que dúiem a terme, quan han pujat del pati els hi havia preparat un *Power Point* amb les millors imatges de les tres primeres sessions i també hem visualitzat totes les imatges de la darrera classe perquè amb el cable del mòbil les he passat ràpidament a l'ordinador mentre estaven al pati. Ha estat un moment màgic mentre berenaven i les seves cares ho deien tot.

Així hi tot després d'haver vist les imatges hem fet una petita reflexió per tal de tancar aquestes quatre trobades amb dansa on hem arribat a la conclusió que moltes vegades ballem amb música, però també ho podem fer sense música o bé fer nosaltres mateixos la música amb el nostre cos o fent diferents sons amb la boca. Si més no, alguns d'ells han recordat que amb la dansa expressem sentiments mitjançant el moviment del nostre cos i la majoria d'ells es sentien contents i contentes, llevat d'un infant que s'ha aixecat i ha dit: "*GENIAL. Me sent GENIAL*" i sense cap dubte, jo no hagués pogut triar una paraula millor per descriure aquesta experiència.

4. Conclusions

Arribats a aquest punt i després d'haver fet una recerca teòrica i un seguit de classes pràctiques amb infants de quatre i cinc anys, ha arribat el moment de reflexionar i repensar sèriament la necessitat de l'expressió corporal dins l'àmbit educatiu.

Arrel de tot aquest treball, si abans ja n'estava convençuda, a hores d'ara no tinc cap tipus de dubte i per tant afirmo amb total seguretat com a futura mestra que és impressionant el fet de com podem arribar a transmetre coneixements als infants sempre i quan creguem en el que fem i tinguem ganes de fer-ho.

Pel que fa a la part pràctica consider que ha estat molt satisfactòria tant pels infants com per a mi, ja que hem descobert un nou món ple de possibilitats i aprenentatges que ens ajuden a créixer i començar a omplir la motxilla que tots portem a l'esquena d'aprenentatges i coneixements, ja que a més d'aprendre a expressar-nos mitjançant el cos, hi ha una gran quantitat d'aprenentatges implícits com per exemple el respecte cap als altres, el treball en equip, l'esforç, la disciplina, la creativitat, etc que hem anat desenvolupant al llarg d'aquest període.

Relacionant la teoria i la pràctica, puc extreure unes conclusions molt positives, fins i tot molt més del que em podia imaginar. Dic això, perquè abans de dur a terme aquest treball les meves hipòtesis eren moltes i molt variades, les inseguretats i les pors estaven a flor de pell i estava segura que alguna cosa positiva en trauríem, però després de tota la feina feta, les sorpreses han estat tantes que no sabia com explicar-ho tot. Destacaré principalment les actituds i comportaments que he pogut observar de l'infant amb trets de l'espectre autista i d'aquells infants amb una vida més dura o més difícil de dur que la resta dels seus companys. Són infants als qui estic completament segura que el fet de treballar la dansa i la música els hi ha obert un nou món ple de possibilitats, i si més no, ha marcat un abans i un després a la seva vida. Infants als quals he pogut observar la seva cara de satisfacció i alegria, amb uns ulls plens de màgia i dels quals tant la tutora de l'aula com jo hem conegut el seu jo més tendre i més treballador. Pareix que no parlem dels mateixos infants, perquè sense cap dubte ens han mostrat i he despertat en ells unes qualitats increïbles que mai no havíem vist.

Tal vegada la meua emoció i satisfacció sembli exagerada, però us prometo a tots els lectors, que mai no m'havia sentit tan orgullosa de fer un treball al llarg de la meua carrera com aquest. Estic repleta d'alegria perquè aposto per la innovació de l'Educació

del segle XXI. Aposto per les intel·ligències múltiples de Gardner i sobretot... aposto per la dansa, la música, el teatre i l'expressió corporal a qualsevol centre públic d'educació infantil. És hora de deixar de banda els prejudicis de la societat en la qual vivim, realment estic totalment segura que de la classe de les Estrelles de mar sortiran ballarins i ballarines professionals, i n'hi hauria molts més si no ens deixéssim endur tant per la societat que viu amb prejudicis, on no està ben vist que els nins ballin com les nines, una societat on el futbol és un deport que està per damunt de qualsevol art com pugui ser la dansa... És hora de fer una aturada i valorar el que resulta més positiu pels infants i el que aquests necessiten. És hora d'obrir un nou món i innovar sobre un món ple de màgia, on la màgia està en la mirada dels infants i en les seves projeccions. Obrim un món que els infants no coneixen i ens limitem als aprenentatges més bàsics i rutinaris, si més no ho hem pogut observar quan durant la sessió amb les teles quan els infants mai no s'imaginava que poguéssim ballar amb elles, simplement posar-nos-ho al coll que és al que estem tots acostumats. En aquest moment tan simple i senzill estem obrint un nou món ple de curiositats als infants, on ells mateixos són capaços de desenvolupar una imaginació i una creativitat brutal.

És clar que la feina sempre és pot millorar i hi ha molts aspectes que milloraria de la meva pràctica, com per exemple el fet d'emprar més recursos materials o bé l'espai. Però això només és el principi d'un llarg camí, sempre podem anar a més, mai no arribem a la perfecció i per això cal dedicar-hi molt d'esforç i constància. Però sense cap dubte torn a destacar un fet tan sorprenent com és el sentiment que se'ls desperta als infants després d'haver conegut el que és realment la dansa, com es queden i com es senten per tal d'afrontar altres activitats.

Pel que fa als punts més dèbils del meu treball consider que tal vegada m'ha mancat una mica conèixer centres on actualment es duen a terme propostes similars, ja que hagués estat una base sòlida sobre la qual poder començar el meu treball el fet de veure com ho duen a terme. Un altre dels punts més dèbils del meu treball crec que ha estat la previsió de la temporització, és a dir, tal vegada des d'un principi hauria d'haver demanat al centre l'espai del gimnàs per dur a terme les quatre sessions, però tal i com em va dir la meva tutora d'aula, tot i que ho hagués demanat el primer mes, hagués estat molt difícil aconseguir-ho degut a les qüestions organitzatives del centre. Una altra mancança ha estat possiblement els recursos materials, tot i que no n'estic completament segura, ja que amb les alumnes que tinc els horabaixes, les quals duen bastant de temps treballant la dansa i d'una altra forma, les classes amb elles són més espectaculars quan empren

materials com per exemple teles, pilotes, disfresses, etc. Però se'm crea el dubte de saber si als infants de la classe de les estrelles de mar els hi hagués motivat més o no el fet de tenir recursos materials, ja que la sessió de les teles per a mi va ser la més "fluixa". Per això consider que hauria estat oportú si hagués tingut més temps, dur a terme més sessions amb diferents materials per saber com podíem treure'n el màxim de profit.

D'altra banda i deixant enrere les mancances, consider que aquest treball convida a tots els lectors a adoptar una nova visió de l'educació, on es prioritza l'infant en tot moment i la seva necessitat de moviment. És un treball que aporta allò que la majoria dels infants reclamen contínuament durant el seu dia a dia; moure's amb llibertat, expressar el que senten sense haver-ho de fer mitjançant les paraules o un dibuix i innovar en la manera d'adquirir els diferents aprenentatges a través de la creativitat. Demanem infants creatius i autònoms però els hi donem pintures de colors i els asseiem a les cadires, sense adonar-nos-en que la creativitat i l'art no es basen simplement en una producció plàstica, sinó que va molt més enllà. Per això consider que el primer pas és tenir temps per a tot, i veure que és possible a través d'aquest treball que els infants juguin, es moguin, ballin, s'expressin i aprenguin coneixements a través de la dansa i a través d'activitats com les que he dut a terme.

De cara al futur i com a propostes de millora, crec que des del meu punt de vista com a futura mestra d'infantil i com actual mestra de dansa, aquest seria un treball molt adequat per treballar explícitament amb infants amb necessitats educatives especials o infants amb risc d'exclusió social. M'agradaria en un futur poder treballar i anar més enllà amb infants que consider que ho necessiten més que els altres, ja que per ells és una via d'escapada i seria interessant aprofundir i conèixer més a fons com els hi pot ajudar la dansa, és a dir, analitzar de manera detallada com ajuda la dansa i la música als infants amb una vida més difícil. Seria interessant analitzar aquests casos concrets, tot i que des del meu punt de vista ho seguiria treballant en gran grup, però enlloc de fixar la mirada en la majoria dels infants, fixar-la en aquells que possiblement més ho necessiten. Ho consider així perquè durant aquest treball he hagut de passar una mica per alt o bé no he pogut aprofundir amb l'infant amb característiques de l'espectre autista i concretament amb tres infants que tenen una vida dura fora de l'escola i crec que seria molt interessant analitzar en un futur aquests quatre casos en concret.

Per anar acabant, m'agradaria remarcar la idea d'alguns teòrics i fer referència al que he pogut observar a la pràctica i és que siguem d'on siguem, tots podem ballar de mil i una formes, tots ens expressem amb el cos i junts formem una gran família on ens sentim

integrats i ens ajudem, perquè si una altra cosa tinc clara és que la dansa i el ball són un idioma universal. Fins i tot, els infants d'altres cultures arriben a ser grans ballarins, i sense anar gaire enfora mirem la popularitat que els mateixos infants han donat a un dels seus companys durant la quarta sessió malgrat el seu color de pell i la seva cultura sigui diferent.

Hi ha un abans i un després dins la vida d'aquests infants, han descobert un món nou sense cap dubte. Durant aquest temps he aconseguit que ensevadíssim i ens deixéssim endur, i per això ens hem traslladat a una educació basada en l'expressió corporal i la motricitat gruixada, deixant una mica de banda la motricitat fina i les tasques a la taula.

Per acabar m'agradaria deixar escrit que mai no poso uns aprenentatges per davant d'altres, ja que consider que tots són vàlids i mai no s'ha de rebutjar cap tipus de coneixement, però sí reclam la necessitat urgent dels professionals artístics dins els centres escolars, per tal de treballar diferents arts com poden ser la dansa, el teatre i la música i òbviament, poder disposar de les instal·lacions espacials i materials que siguin necessàries.

M'agradaria acabar amb les paraules que una de les meves mestres del Conservatori Professional de Música i Dansa em va dir el dia que vaig acabar el grau professional: "Mai no deixis de treballar, i mai no deixis de lluitar per la dansa." I ara més que mai, després d'haver fet durant quatre anys una carrera i després d'haver estat en contacte amb infants... mai no deixaré de lluitar per una educació amb moviment.

4. Referències bibliogràfiques

LLIBRES

AKOSCHKY, J; ALSINA, Pep; DÍAZ, M.; GIRÁLDEZ, A. (2008). *La música en la escuela infantil (0-6)*. Barcelona: Graó.

ARTEAGA, M. (1997). *Desarrollo de la expresión corporal*. Barcelona, Ed. Inde.

BUSQUÉ, M.T; MAGARARRIGA, T. (1982). *La música al parvulari i al jardí d'infància*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

CASTAÑER, M. [et. al.] (2006). *La inteligencia corporal en la escuela. Análisis y propuestas*. Barcelona: Graó.

GARCÍA, H. (1997). *La danza en la escuela*. Zaragoza: Inde.

GARDNER, H. (1995). *Inteligencias múltiples. La teoría en la práctica*. Barcelona: Paidós.

GÓMEZ RIVADENEIRA, M. (2014). *La danza como recurso para el conocimiento de la música del mundo en educación infantil*. Treball de fi de grau. Universitat de Valladolid: Departament de didàctica de l'expressió musical.

HUGAS i BATLLE, A. (1996). *La danza y el Lenguaje del Cuerpo en la Educación Infantil*. Madrid: Celeste.

KODÁLY, Z. (1961). *Música para niños*. Editio Música: Budapest.

LÓPEZ PASTOR, V. M. (2004). *La Educación Física en Educación Infantil*. Buenos Aires: Miño i Dávila.

LÓPEZ PASTOR, V. M. (2006). *La evaluación en Educación Física: revisión de los modelos tradicionales y planteamiento de una alternativa: la Evaluación Formativa y Compartida*. Buenos Aires: Miño i Dávila.

MEGÍAS CUENCA, M^a I (2009). *Optimización en procesos cognitivos y su repercusión en el aprendizaje de la danza*. Tesis doctoral. Universitat de València: Departament de psicologia evolutiva i de la educació.

MUÑOZ, D. (2009). *La expresión corporal en el área de Educación Física*. Bateria de jocs. En: EFDeportes.com, Revista Digital. Bons Aires, nº 130

RAUBERT, B. (2012). *Tothom vol ballar a l'escola. Projectes de dansa dins el currículum escolar*. Crítica de dansa del diari Avui. Barcelona

RENOBELL, G. (2009). *Todo lo que hay que saber para bailar en la escuela*. Barcelona: Inde.

SCHAFER, R. Murray (1969). *El nuevo paisaje sonoro*. Buenos Aires: Ricordi.

WILLEMS, E. (1994). *El valor humano de la educación musical*. Barcelona: Paidós Studio.

DOCUMENTS ELECTRÒNICS

Diccionari de la llengua catalana DIEC 2 [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. [Consulta: 3 d'abril de 2016]. Disponible a: <<http://dlc.iec.cat/>>

CARBONELL, F. [et. al.] *Educació i immigració. Els reptes educatius de la diversitat cultural i l'exclusió social*. [en línia]. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 2000.

ARTICLES DE REVISTES

Arguedas, Consuelo. "La expresión musical y el currículo escolar". *Revista Educación*, 2004, núm. 29, p. 111-122.

Godoy, Joan de la Creu; Alsina, Miquel. "L'educació musical avui: diagnosi i reflexions." *Perspectiva escolar*, 2013, núm. 372, p. 46-50.

Victoria, Maria "¿Por qué los niños deben aprender música?" *Colombia Médica*, 2001, núm. 32, p. 197-204.